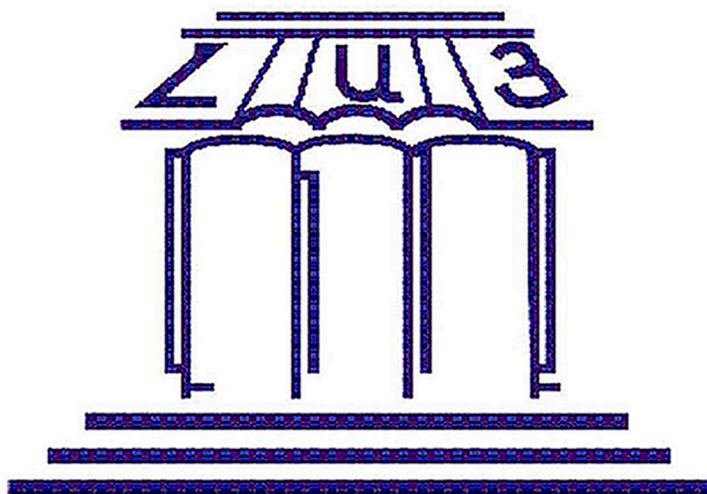

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

КОНСТИТУЦИЯ

(ОСНОВНОЙ ЗАКОН)

АРМЯНСКОЙ
СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

АРМПАРТИЗДАТ • 1937 • ЕРЕВАН

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿԻՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

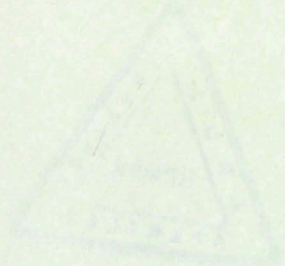

ՀԱՅԿՈՒՍԶՐԱՏ • 1937 • ՅԵՐԵՎԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ

(ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

111-24449p

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱ-
ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ Զ-ՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆ-
ՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ՈՐԵՆՔԻ) ՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱ-
ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ Զ-ՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱ-
ԳՈՒՄԱՐԸ ՎՈՐՈՇՈՒՄ Ե՝

ՀԱՍՏԱՏԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱ-
ԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (ՀԻՄ-
ՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)՝ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԽՐԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆՁ-
ՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ԽՐԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

ՎՈՐՈՇՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԶՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ ԶՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎՈՐՈՇՈՒՄ Ե՝

ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԿՈՄԻՏԵՑԻՆ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ, ՄՇԱԿԵԼ ՅԵՎ ՀԱՍՏԱՏԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԻՆԶՊԵՍ ՅԵՎ ՍԱՀՄԱՆԵԼ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՐԿԱԿԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

Գ Լ Ո Ի Խ Ի

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀՈԴՎԱԾ 1. Հայկական խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բանվորների և գյուղացիների սոցիալիստական պետություն է:

ՀՈԴՎԱԾ 2. Հայկական ԽՍՀ քաղաքական հիմքն են կազմում աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները, վորոնք աճել ու ամրապնդվել են կալվածատերերի ու կապիտալիստների իշխանությունը տապալելու, հայ ժողովուրդը ռուսական ցարիզմի և ռուսական իմպերիալիստական բուրժուազիայի ազգային ճնշումից ազատագրելու, դաշնակցական ազգայնական հակահեղափոխությունը ջախջախելու և պրոլետարիատի դիկտատուրան նվաճելու հետևանքով:

ՀՈԴՎԱԾ 3. Ամբողջ իշխանությունը Հայկական ԽՍՀ-ում պատկանում է քաղաքի և գյուղի աշխատավորներին՝ հանձինս աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդներին:

ՀՈԴՎԱԾ 4. Հայկական ԽՍՀ տնտեսական հիմքն են կազմում տնտեսության սոցիալիստական սիստեմը և արտադրության գործիքների ու միջոցների սոցիալիստական սեփականությունը, վորոնք հաստատվել են տնտեսության կապիտալիստական սիստեմի լիկվիդացիայի, արտադրության գործիքների ու միջոցների մասնավոր սեփականության վերացման և մարդու կողմից մարդու շահագործումը վերացնելու հետևանքով:

ՀՈԴՎԱԾ 5. Սոցիալիստական սեփականությունը Հայ-

կական իՍՍՀ-ում ունի կամ պետական սեփականության ձև (համաժողովրդական ունեցվածք), կամ կոոպերատիվ-կոլտնտեսային սեփականության ձև (առանձին կոլտնտեսությունների սեփականություն, կոոպերատիվ միավորումների սեփականություն):

ՀՈԴՎԱԾ 6. Հողը, նրա ընդերքը, ջրերը, անտառները, գործարանները, ֆարրիկաները, հանքահորերը, հանքերը, յերկաթուղային, ջրային ու ոգային տրանսպորտը, բանկերը, կապի միջոցները, պետության կազմակերպած խոշոր գյուղատնտեսական ձեռնարկությունները (խորհրդային տնտեսությունները, մեքենատրակտորային կայանները և այլն), ինչպես նաև կոմունալ ձեռնարկությունները և բնակարանային հիմնական ֆոնդը քաղաքներում ու արդյունաբերական վայրերում պետական սեփականություն են, այսինքն՝ համաժողովրդական ունեցվածք:

ՀՈԴՎԱԾ 7. Կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային ձեռնարկություններն իրենց կենդանի ու մեռյալ ինվենտարով, կոլտնտեսությունների և կոոպերատիվ կազմակերպությունների կողմից արտադրվող արտադրանքը, ինչպես նաև նրանց հանրային շինությունները, կազմում են կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային, սոցիալիստական սեփականություն:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսական տնտեսություն, բացի կոլտնտեսային հանրային տնտեսությունից ստացած հիմնական յեկամուտից, անձնական ոգտադործման համար ունի վոչ մեծ տնամերձ հողամաս և, վորպես անձնական սեփականություն՝ ոժանդակ տնտեսություն տնամերձ հողամասում, բնակելի տուն, մթերատու անասուններ, թռչուններ և գյուղատնտեսական մանր ինվենտար՝ գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության համաձայն:

ՀՈԴՎԱԾ 8. Կոլտնտեսությունների զբաղեցրած հողն ամրացվում է նրանց՝ անվճար և անժամկետ ոգտադործելու համար, այսինքն՝ առհավետ:

ՀՈԴՎԱԾ 9. Տնտեսության սոցիալիստական սխեմեմի

հետ միասին, վորը հանգիստնում է տնտեսության տիրապետող ձևը Հայկական իՍՍՀ-ում, որենքով թույլատրվում է մենատնտես գյուղացիների ու տնայնագործների մանր մասնավոր տնտեսություն, վորը հիմնված է անձնական աշխատանքի վրա և բացառում է ուրիշի աշխատանքի շահագործումը:

ՀՈԴՎԱԾ 10. Քաղաքացիների անձնական սեփականության իրավունքը՝ իրենց աշխատավորական յեկամուտների ու խնայողությունների նկատմամբ, բնակելի տան և տնային ոժանդակ տնտեսության նկատմամբ, տնային տնտեսության և աուրյա գործածության աուարկաների նկատմամբ, անձնական սպաուման ու հարմարության աուարկաների նկատմամբ, ինչպես և քաղաքացիների անձնական սեփականությունը ժադանգելու իրավունքը պահպանվում են որենքով:

ՀՈԴՎԱԾ 11. Հայկական իՍՍՀ տնտեսական կյանքը վորում և նրան ուղղություն է տալիս պետական ժողովրդատնտեսական պլանը՝ հողում հանրային հարստության ավելացման, աշխատավորների նյութական ու կուլտուրական մակարդակի անշեղ բարձրացման, սոցիալիստական պետության անկախության ամրացման և նրա պաշտպանունակության ուժեղացման:

ՀՈԴՎԱԾ 12. Աշխատանքը Հայկական իՍՍՀ-ում աշխատանքի ընդունակ յուրաքանչյուր քաղաքացու պարտականությունն ու պատվի գործն է՝ համաձայն «ով չի աշխատում, նա չի ուտում» սկզբունքի:

Հայկական իՍՍՀ-ում իրադործվում է սոցիալիզմի սկզբունքը՝ «յուրաքանչյուրից՝ ըստ իր ընդունակության, յուրաքանչյուրին՝ ըստ իր աշխատանքի»:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ՀՈԴՎԱԾ 13. Տնտեսական և քաղաքական, ինչպես և պաշտպանություն զօնով փոխադարձ ոգնություն իրադործելու նպատակով, Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը, կամավոր կերպով միանալով իրավահավասար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների—Ռուսաստանի ԽՍՀ, Ուկրաինական ԽՍՀ, Բելոռուսական ԽՍՀ, Ադրբեջանական ԽՍՀ, Վրացական ԽՍՀ, Թուրքմենական ԽՍՀ, Ուզբեկական ԽՍՀ, Տաջիկական ԽՍՀ, Ղազախստանի ԽՍՀ և Կիրգիզական ԽՍՀ—հետ, կազմում է միութենական պետություն—Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն:

Յեղնելով դրանից, Հայկական ԽՍՀ ապահովում է ԽՍՀ Միությանը՝ հանձինս նրա իշխանության բարձրագույն մարմինների և պետական կառավարման մարմինների՝ այն իրավունքները, վորոնք սահմանված են ԽՍՀՄ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածով:

ԽՍՀՄ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածի շրջանակներից դուրս Հայկական ԽՍՀ պետական իշխանությունն իրադործում է ինքնուրույն կերպով, լիովին միահպանելով իր սովորներն իրավունքները:

ՀՈԴՎԱԾ 14. Հայկական ԽՍՀ իրեն իրավունք է վերապահում ազատ կերպով դուրս դալու Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունից:

ՀՈԴՎԱԾ 15. Հայկական ԽՍՀ տերիտորիան չի կարող փոփոխվել առանց Հայկական ԽՍՀ համաձայնության:

ՀՈԴՎԱԾ 16. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության որենքները պարտադիր են Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության տերիտորիայում:

ՀՈԴՎԱԾ 17. Հայկական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի հանդիսանում է ԽՍՀՄ քաղաքացի:

Հայկական ԽՍՀ տերիտորիայում մյուս բոլոր Միութենական Հանրապետությունների քաղաքացիներն ոգտվում են Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների բոլոր իրավունքներով:

ՀՈԴՎԱԾ 18. Հայկական ԽՍՀ իրավասությունը, հանձինս նրա իշխանության բարձրագույն մարմինների և պետական կառավարման մարմինների, յենթակա յեն՝

ա) Հայկական ԽՍՀ Սահմանադրության սահմանումը և նրա կատարման վերահսկողությունը:

բ) Հայկական ԽՍՀ վարչական-տերիտորիալ բաժանումը:

գ) ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդին Հայկական ԽՍՀ-ում նոր շրջաններ կազմելու վերաբերյալ առաջարկներ ներկայացնելը:

դ) Հայկական ԽՍՀ որենքների հրատարակումը:

ե) պետական կարգի և քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանությունը:

զ) Հայկական ԽՍՀ ժողովրդա-տնտեսական պլանի հաստատումը:

է) Հայկական ԽՍՀ պետական բյուջեյի հաստատումը:

ը) պետական և տեղական հարկերի, տուրքերի և վոչ-հարկային յեկամությունների սահմանումը՝ ԽՍՀՄ որենդերության համապատասխան:

թ) Հայկական ԽՍՀ շրջանների և քաղաքների տեղական բյուջեներ իրադործման ղեկավարումը:

ժ) ապահովագրական և խնայողական գործի ղեկավարումը:

ժա) հանրապետական և տեղական մարմիններին յենթակա բանկերի, արդյունաբերական, դյուղատնտեսական և առևտրական ձեռնարկությունների ու կազմակերպությունների կառավարումը, ինչպես և տեղական արդյունաբերության ղեկավարումը:

ժբ) Միությանը յենթակա ձեռնարկությունների դրության և կառավարման վերահսկողությունն ու հետևելը:

ժգ) հողից, ընդերքից, անտառներից ու ջրերից ոգտվելու կարգի սահմանումը:

ժդ) բնակարանային և կոմունալ տնտեսություն, բնակարանային շինարարություն և քաղաքների ու այլ բնակավայրերի բարեկարգության ղեկավարումը.

ժե) ճանապարհային շինարարությունը, տեղական տրանսպորտի ու կապի ղեկավարումը.

ժզ) աշխատանքային որենադրությունը.

ժէ) առողջապահություն գործի ղեկավարումը.

ժը) սոցիալական ապահովություն գործի ղեկավարումը.

ժթ) տարրական, միջնակարգ և բարձրագույն կրթություն գործի ղեկավարումը.

ի) Հայկական ԽՍՀ կուլտուրական-լուսավորական և գիտական կազմակերպությունների ու հիմնարկների ղեկավարումը և հանրապետական նշանակություն ունեցող կուլտուրական-լուսավորական կազմակերպությունների և հիմնարկների կառավարումը.

իա) Փիղիկական կուլտուրայի և սպորտի գործի կազմակերպումն ու ղեկավարումը.

իբ) Հայկական ԽՍՀ դատական մարմինների կազմակերպումը.

իգ) Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիության իրավունք տալը.

իդ) Հայկական ԽՍՀ դատական մարմինների կողմից դատապարտված քաղաքացիներին ամենատիա և ներումն չնորհելու իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 19. Հայկական ԽՍՀ բաղկացած է՝

Ազրիդրեկովի, Ալավերդու, Ախտայի, Ամասիայի, Աշտարակի, Ապարանի, Արթիկի, Բասարդեշարի, Գորիսի, Դիլիջանի, Թալինի, Իջևանի, Լենինականի, Կիրովականի, Կոտայքի, Հոկտեմբերյանի, Ղամարլուի, Ղափանի, Մարտունու, Մեղրու, Միկոյանի, Նոր-Բայազետի, Շամշադինի, Սիսիանի, Ստեփանավանի, Վաղարշապատի, Վեդու շրջաններից և չրջանների կազմի մեջ չմտնող Յերևան քաղաքից:

Գ Լ ՈՒ Խ III

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 20. Հայկական ԽՍՀ պետական իշխանության բարձրագույն մարմինը հանդիսանում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը:

ՀՈԴՎԱԾ 21. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրվում է Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների կողմից՝ ըստ ընտրական շրջանների չորս տարի ժամանակով, 5000 բնակչից մի պատգամավորի նորմայով:

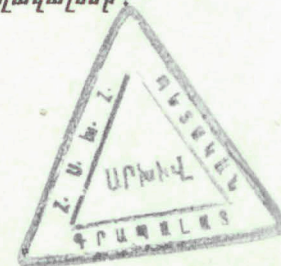
ՀՈԴՎԱԾ 22. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն իրագործում է Հայկական ԽՍՀ Սահմանադրության 13-րդ և 18-րդ հոդվածներով Հայկական ԽՍՀ վերապահված բոլոր իրավունքները, ինչ չափով վոր դրանք, համաձայն Սահմանադրության, չեն մտնում Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդին. հաշվետու մարմինների՝ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության, Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի և Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների իրավասության մեջ:

ՀՈԴՎԱԾ 23. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը Հայկական ԽՍՀ միակ որենսդիր մարմինն է:

ՀՈԴՎԱԾ 24. Որենքը հաստատված է համարվում, յեթե դա ընդունված է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի անդամների ձայների պարզ մեծամասնությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 25. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի ընդունած որենքները հրապարակվում են Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահի և քարտուղարի ստորագրությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 26. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահ և նրան յերկու տեղակալներ:

ՀՈԴՎԱԾ 27. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահը ղեկավարում է Գերագույն Խորհրդի նիստերը և տնօրինում է նրա ներքին կարգը:

ՀՈԴՎԱԾ 28. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Գերագույն Խորհրդի Նախագահության, բաղկացած Գերագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահից, նրա յերկու տեղակալից, Նախագահության քարտուղարից և Նախագահության 9 անդամից:

ՀՈԴՎԱԾ 29. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը հաշվետու յե Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի առաջ իր ամբողջ գործունեության համար:

ՀՈԴՎԱԾ 30. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը՝

ա) հրավիրում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաչափաները:

բ) մեկնաբանում է Հայկական ԽՍՀ որենքները, հրատարակում է հրամանադրեր:

գ) կատարում է համաժողովրդական հարցում (ռեֆերենդում):

դ) վերացնում է Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները՝ որենքին անհամապատասխան լինելու դեպքում:

ե) Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաչափաների միջև ընկած ժամանակամիջոցում Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների Խորհրդի նախագահի առաջադրմամբ պաշտոնից ազատում և նշանակում է Հայկական ԽՍՀ առանձին Ժողովրդական Կոմիտեների, հետագայում ներկայացնելով Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդին ի հաստատություն:

զ) պարզեցանում է պատվոգրով և տալիս է Հայկական ԽՍՀ պատվավոր կոչումներ:

է) տալիս է Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիության իրավունք:

ը) իրադործում է Հայկական ԽՍՀ դատական մարմինները:

ները կողմից դատապարտված քաղաքացիներին ներումն չնորհելու իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 31. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաչափաները հրավիրում է Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը տարեկան յերկու անգամ:

Վոչ հերթական նստաչափաներ հրավիրում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունն իր հայեցողությամբ, կամ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորների մեկ յերրորդի պահանջով:

ՀՈԴՎԱԾ 32. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է մանդատային հանձնաժողով, վորն ստուգում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորների լիազորությունները:

Մանդատային հանձնաժողովի առաջադրմամբ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը վորոշում է կամ ընդունել առանձին պատգամավորների լիազորությունները, կամ բեկանել նրանց ընտրությունները:

ՀՈԴՎԱԾ 33. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը, յերբ անհրաժեշտ դառնի, նշանակում է քննիչ և վերատուգիչ հանձնաժողովներ ամեն մի հարցի վերաբերյալ:

Բոլոր հիմնարկներն ու պաշտոնատար անձերը պարտավոր են կատարել այդ հանձնաժողովների պահանջները և նրանց ներկայացնել անհրաժեշտ նյութեր և փաստաթղթեր:

ՀՈԴՎԱԾ 34. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորը չի կարող դատական պատասխանատվության կանչվել կամ ձերբակալվել առանց Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի համաձայնության, իսկ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաչափաների միջև ընկած ժամանակաշրջանում—առանց Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության համաձայնության:

ՀՈԴՎԱԾ 35. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց հետո Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը նշանակում է նոր ընտրություններ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիազոր-

բուժյունները լրանալուց վաղ ուշ, քան յերկու ամսվա ընթացքում:

ՀՈԴՎԱԾ 36. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի լիազորությունները լրանալուց հետո Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը պահպանում է իր լիազորությունները մինչև Հայկական ԽՍՀ նորընտիր Գերագույն Խորհրդի կողմից Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նոր Նախագահության կազմվելը:

ՀՈԴՎԱԾ 37. Հայկական ԽՍՀ նորընտիր Գերագույն Խորհուրդը հրավիրվում է Հայկական ԽՍՀ նախկին կազմի Գերագույն Խորհրդի Նախագահության կողմից վաղ ուշ, քան ընտրություններից մեկ ամիս հետո:

ՀՈԴՎԱԾ 38. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհուրդը կազմում է Հայկական ԽՍՀ կառավարություն—Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ:

ՀՈԴՎԱԾ 39. Հայկական ԽՍՀ որենքները, ինչպես նաև Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության հրամանագրերն ու մեկնարանությունները, Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումներն ու կարգադրությունները հրապարակվում են հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով:

Գ Լ Ո Ի Խ IV

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ

ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 40. Հայկական ԽՍՀ պետական իշխանության բարձրագույն գործադիր և կարգադրիչ մարմինը հանդիսանում է Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը:

ՀՈԴՎԱԾ 41. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսար-

ների Խորհուրդը պատասխանատու չէ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի առաջ և հաշվետու չէ նրան, իսկ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակամիջոցում՝ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի Նախագահության առաջ, վորին հաշվետու չէ:

ՀՈԴՎԱԾ 42. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ որենքների, ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների, վորոշումների ու կարգադրությունների՝ հրատարակում է վորոշումներ ու կարգադրություններ և ստուգում է նրանց կատարումը:

ՀՈԴՎԱԾ 43. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների կատարումը պարտադիր է Հայկական ԽՍՀ ամբողջ տերիտորիայում:

ՀՈԴՎԱԾ 44. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը՝

ա) միավորում և ուղղություն է տալիս Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիսարիատների և իր գերատեսչությունը յենթակա տնտեսական ու կուլտուրական այլ հիմնարկների աշխատանքին. միավորում և ստուգում է ընդհանուր-միութենական Ժողովրդական Կոմիսարիատների լիազորների աշխատանքը.

բ) միջոցներ է ձեռք առնում Ժողովրդա-տնտեսական պլանն իրագործելու.

գ) միջոցներ է ձեռք առնում Հայկական ԽՍՀ պետական և տեղական բյուջեներն իրագործելու.

դ) միջոցներ է ձեռք առնում հասարակական կարգն ապահովելու, պետության շահերը պաշտպանելու և քաղաքացիների իրավունքները պահպանելու.

ե) ղեկավարում և ստուգում է աշխատավորների պատգամավորների շրջանային և քաղաքային Խորհուրդների գործադիր կոմիտեների աշխատանքը.

զ) անհրաժեշտ դեպքերում կազմում է Հայկական ԽՍՀ

Ժողովրդական Կոմիտեները խորհրդին կից տնտեսական և կուլտուրական շինարարութեան գործերը հատուկ կոմիտեներ և գլխավոր վարչութիւններ:

ՀՈԳՎԱԾ 45. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեները խորհուրդն իրավունք ունի կասեցնել աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային և շրջանային խորհուրդների վերջնական որոշումներն ու կարգադրութիւնները, վերացնել աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային և շրջանային խորհուրդների գործադիր կոմիտեները և վերջնական որոշումներն ու կարգադրութիւնները:

Ժողովրդական Կոմիտեները խորհուրդն իրավունք ունի վերացնել Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների հրամաններն ու հրահանգները:

ՀՈԳՎԱԾ 46. Հայկական ԽՍՀ կառավարութիւնը կամ Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեը, վերոնց ուղղված ե Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավորի հարցապնդումը, պարտավոր են վճռել քան յերեք օրվա ընթացքում գրավոր կամ բանավոր պատասխան տալ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդին:

ՀՈԳՎԱԾ 47. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեները խորհուրդը կազմւում ե Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի կողմից հետևյալ կազմով.

Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեները խորհուրդի նախագահ,

Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեները խորհուրդի նախագահի տեղակալներ,

Պետական Պլանային Հանձնաժողովի նախագահ,

Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեները՝

Սննդի արդյունաբերութեան,

Թեթև արդյունաբերութեան,

Անասնապահ արդյունաբերութեան,

Հողագործութեան,

Ֆինանսների,

Ներքին առևտրի,

Ներքին գործերի,

Արդարադատութեան,

Առողջապահութեան,

Լուսավորութեան,

Տեղական արդյունաբերութեան,

Կոմունալ տնտեսութեան,

Սոցիալական ապահովութեան.

ԽՍՀՄ Միութենական Կոմիտեի լիազոր,

Արվեստների գործերի վարչութեան պետ,

Ընդհանուր Միութենական Ժողովրդական Կոմիտեի քիմիայի լիազորներ:

ՀՈԳՎԱԾ 48. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեները ղեկավարում են պետական կառավարման այն ճյուղերը, վերոնց վերաբերում են Հայկական ԽՍՀ իրավասութեանը:

ՀՈԳՎԱԾ 49. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեները համապատասխան Ժողովրդական Կոմիտեի անունի իրավասութեան սահմաններում՝ ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ որենքների, ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների խորհուրդների վերջնական որոշումներն ու կարգադրութիւնները և միութենական-հանրապետական ժողովրդական Կոմիտեի անունի հրամաններն ու հրահանգներն հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների, վերջնականների, կարգադրութիւնների, հրամանների ու հրահանգների՝ հրատարակում են հրամաններ ու հրահանգներ և ստուգում են նրանց կատարումը:

ՀՈԳՎԱԾ 50. Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեի անունը լինում են միութենական-հանրապետական կամ հանրապետական:

ՀՈԳՎԱԾ 51. Հայկական ԽՍՀ միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտեի անունը ղեկավարում են Հայկական ԽՍՀ պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղերը, յենթարկվելով ինչպես Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեների խորհրդին, նույնպես և ԽՍՀՄ համապատասխան միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտեի անունին:

ՀՈԴՎԱԾ 52. Հայկական ԽՍՀ Հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտեի անդամները ղեկավարում են պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղերը, յենթարկվելով անմիջականորեն Հայկական ԽՍՀ Ժողովրդական Կոմիտեի անդամներին:

ՀՈԴՎԱԾ 53. Հայկական ԽՍՀ միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտեի անդամների թվին են պատկանում Հայկական ԽՍՀ հետևյալ Ժողովրդական Կոմիտեի անդամները—

Սննդի արդյունաբերության,
Թեթև արդյունաբերության,
Անտառային արդյունաբերության,
Հողագործության,
Ֆինանսների,
Ներքին առևտրի,
Ներքին գործերի,
Արդարադատության,
Առողջապահության:

ՀՈԴՎԱԾ 54. Հայկական ԽՍՀ Հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտեի անդամների թվին են պատկանում Հայկական ԽՍՀ հետևյալ Ժողովրդական Կոմիտեի անդամները—

Լուսավորության,
Տեղական արդյունաբերության,
Կոմունալ տնտեսության,
Սոցիալական ապահովության:

Գ Լ Ո Ի Խ Վ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 55. Պետական իշխանության մարմինները չբնակնորում, քաղաքներում, ավաններում և գյուղերում հանդիսանում են աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները:

ՀՈԴՎԱԾ 56. Աշխատավորների պատգամավորների չբնակնորում, քաղաքային, խոշոր քաղաքներում՝ ռայոնական, ավանային և գյուղական Խորհուրդներն ընտրում են համապատասխանորեն չբնակնորում, քաղաքի, ռայոնի, ավանի և գյուղի աշխատավորները յենթարկում ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 57. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները (չբնակնորում, քաղաքի, ռայոնի, ավանի, գյուղի) ղեկավարում են իրենց տերիտորիայի կուլտուրական-քաղաքական և տնտեսական շինարարությունը, սահմանում են տեղական բյուջեն, ղեկավարում են իրենց յենթարկական կառավարման մարմինների գործունեությունը, ապահովում են պետական կարգի պահպանումը, անվտանգությունը և յենթարկվող աշխատանքային ու ժողովրդական, ապահովում են որենքների կատարումը և քաղաքացիների իրավունքների պահպանումը:

ՀՈԴՎԱԾ 58. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները վերջումն են ընդունում և կարգադրություններ են անում ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ որենքներով իրենց տրված իրավունքների սահմաններում:

ՀՈԴՎԱԾ 59. Աշխատավորների պատգամավորների չբնակնորում, քաղաքային, ռայոնական, ավանային և գյուղական Խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմիններն են նրանց կողմից ընտրվող գործադիր կոմիտեները՝ կազմված նախագահից, նրա տեղակալներից, քարտուղարից և անդամներից:

ՀՈԴՎԱԾ 60. Փոքր բնակավայրերի աշխատավորների պատգամավորների ավանային և գյուղական Խորհուրդների գործադիր և կարգադրիչ մարմիններն են նրանց կողմից ընտրվող նախագահը, նրա տեղակալը և քարտուղարը:

ՀՈԴՎԱԾ 61. Աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների (չբնակնորում, քաղաքի, ռայոնի, ավանի, գյուղի) գործադիր կոմիտեներն իրենց տերիտորիայի կուլտուրական-քաղաքական և տնտեսական շինարարությունը ղեկավարում են աշխատավորների պատգամավորների համա-

պատասխան խորհուրդների և վերադաս պետական մարմինների վորոշումների հիման վրա:

ՀՈԴՎԱԾ 62. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդների գործադիր կոմիտեները շրջանային խորհուրդների սեփական հրավերով ևն տարեկան վոչ պակաս քան վեց անգամ:

ՀՈԴՎԱԾ 63. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային, ռայոնական, ավանային և գյուղական խորհուրդների սեփական (պլենումներ) հրավերով ևն ամսական վոչ պակաս քան մեկ անգամ:

ՀՈԴՎԱԾ 64. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային և ռայոնական խորհուրդներն իրենց սեփական ժամանակ նիստերը վարելու համար ընտրում են նախագահ և քարտուղար:

ՀՈԴՎԱԾ 65. Գյուղական խորհուրդի նիստերը հրավերում և վարում են գյուղական խորհուրդի նախագահը:

ՀՈԴՎԱԾ 66. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների գործադիր մարմիններն անմիջականորեն հաշվետու լին ինչպես աշխատավորների պատգամավորների այն խորհուրդի առաջ, վորն ընտրել են իրենց, նույնպես և աշխատավորների պատգամավորների վերադաս խորհուրդի գործադիր մարմնի առաջ:

ՀՈԴՎԱԾ 67. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների վերադաս գործադիր կոմիտեներն իրավունք ունեն վերացնել ստորադաս գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կարգադրությունները և կասեցնել աշխատավորների պատգամավորների ստորադաս խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրությունները:

ՀՈԴՎԱԾ 68. Աշխատավորների պատգամավորների վերադաս խորհուրդներն իրավունք ունեն վերացնել աշխատավորների պատգամավորների ստորադաս խորհուրդների և նրանց գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կարգադրությունները:

ՀՈԴՎԱԾ 69. Պետական կառավարման առանձին հյու-

ղերն անմիջականորեն ղեկավարելու համար աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային և ռայոնական խորհուրդները կազմում են գործադիր կոմիտեների բաժիններ:

ՀՈԴՎԱԾ 70. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդները կազմում են գործադիր կոմիտեների հետևյալ բաժինները—

հողային,
թողովրդական կրթություն,
ֆինանսական,
ներքին առևտրի,
առողջապահություն,
սոցիալական ապահովություն,
ընդհանուր,

հանապարհային,

այլանային հանձնաժողով,

լադրերի սեկտոր՝ գործադիր կոմիտեի նախագահին կից և բացի այդ, շրջանի տնտեսություն առանձնա-

հատկություններին համապատասխան և Հայկական ԽՍՀ Գերապույն խորհուրդի նախագահության հաստատմամբ, աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդները կազմում են կոմիտեի և տեղական արդյունաբերություն թյան բաժիններ:

ՀՈԴՎԱԾ 71. Ծրջանի պայմաններին համապատասխան, ԽՍՀ և Հայկական ԽՍՀ որենքների հիման վրա և Հայկական ԽՍՀ Գերապույն խորհուրդի նախագահության հաստատմամբ, ներքին գործերի թողովրդական կոմիտարիատն աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդներին կից կազմում են իր վարչությունները:

ՀՈԴՎԱԾ 72. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդների բաժիններն իրենց գործունեություն ընթացքում յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհուրդին և նրա գործադիր կոմիտեին, նույնպես և Հայկական ԽՍՀ համապատասխան թողովրդական կոմիտարիատին:

ՀՈԴՎԱԾ 73. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային (և քաղաքի ռայոնական) խորհուրդները կազմում են գործադիր կոմիտեների հետեյալ բաժինները—

Փինանսական,
կոմունալ տնտեսություն,
ներքին առևտրի,
առողջապահություն,
ժողովրդական կրթություն,
սոցիալական ապահովություն,
ընդհանուր,

պլանային հանձնաժողով,
կադրերի սեկտոր՝ գործադիր կոմիտեյի նախագահին կից և բացի այդ, քաղաքի արդյունաբերությունն առանձնահատկություններին, քաղաքային և մերձքաղաքային տնտեսության համապատասխան տեղական արդյունաբերություն և հողային բաժիններ:

ՀՈԴՎԱԾ 74. Աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային խորհուրդների բաժիններն իրենց գործունեություն ընթացքում յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների քաղաքային խորհրդին և նրա գործադիր կոմիտեյին, նույնպես և աշխատավորների պատգամավորների շրջանային խորհրդի համապատասխան բաժնին կամ անմիջականորեն Հայկական ԽՍՀ համապատասխան ժողովրդական կոմիտեին:

ՀՈԴՎԱԾ 75. Յերևան քաղաքի աշխատավորների պատգամավորների խորհրդի բաժիններն իրենց գործունեություն ընթացքում յենթարկվում են ինչպես աշխատավորների պատգամավորների Յերևանի քաղաքային խորհրդին և նրա Գործադիր կոմիտեյին, նույնպես և Հայկական ԽՍՀ համապատասխան ժողովրդական կոմիտեին:

ՀՈԴՎԱԾ 76. Աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային, ռայոնական, ավանային և գյուղական խորհուրդների լիազորությունները լրանալուց հետո նրանց գործադիր և կարգադրիչ մարմինները պահպա-

նում են իրենց լիազորությունները մինչև նորընտիր խորհուրդների կողմից գործադիր ու կարգադրիչ նոր մարմինների կազմվելը:

Գ Լ ՈՒ Խ ՎԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆ

ՀՈԴՎԱԾ 77. Հայկական ԽՍՀ բյուջեն կազմվում է Հայկական ԽՍՀ ժողովրդական կոմիտեների խորհրդի կողմից և ներկայացվում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդին ի հաստատություն:

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի կողմից հաստատված պետական բյուջեն հրապարակվում է ի գիտություն ընդհանուրի:

ՀՈԴՎԱԾ 78. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդն ընտրում է Բյուջետային հանձնաժողով, վորը ղեկավարում է Գերագույն խորհրդին իր յեղրակացությունը Հայկական ԽՍՀ Պետական բյուջեյի մասին:

ՀՈԴՎԱԾ 79. Հայկական ԽՍՀ պետական բյուջեյի կատարման հաշվետվությունը հաստատվում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի կողմից և հրապարակվում է ի գիտություն ընդհանուրի:

ՀՈԴՎԱԾ 80. Շրջանային, քաղաքային, ռայոնական և գյուղական խորհուրդների բյուջեյի մեջ մտնում են տեղական տնտեսությունից ստացված յեկամուտները, նրանց տերիտորիայի վրա ստացված պետական յեկամուտների մասնաճանճանները, ինչպես նաև տեղական հարկերից և տուրքերից գոյացած մուտքերը՝ ԽՍՀՄ և Հայկական ԽՍՀ որենտդրությամբ սահմանված չափերով:

ԴԱՏԱՐԱՆ ՅԵՎ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈԴՎԱԾ 81. Արդարադատությունը Հայկական ԽՍՀ-ում իրագործվում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանի, ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի վորոշմամբ ստեղծվող՝ ԽՍՀՄ հատուկ դատարանների, ժողովրդական դատարանների միջոցով:

ՀՈԴՎԱԾ 82. Գործերի քննարկումը Հայկական ԽՍՀ բոլոր դատարաններում կատարվում է ժողովրդական առանձինների մասնակցությամբ, բացի որենքով հատկապես նախատեսված դեպքերից:

ՀՈԴՎԱԾ 83. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանը Հայկական ԽՍՀ դատական բարձրագույն մարմինն է: Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանի վրա դրվում է Հայկական ԽՍՀ բոլոր դատական մարմինների դատական գործունեության հսկողությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 84. Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Դատարանն ընտրվում է Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 85. Ժողովրդական դատարաններն ընտրվում են չրջանի քաղաքացիների կողմից ընդհանուր, ուղղակի և հավասար ընտրական իրավունքի հիման վրա, դադարի քվեարկությամբ—յերեք տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 86. Հայկական ԽՍՀ-ում դատավարությունը կատարվում է հայերեն լեզվով, իսկ բնակչության ուսական կամ աղբյուրական մեծամասնություն ունեցող չրջաններում համապատասխանորեն՝ ուսերեն կամ աղբյուրական լեզուներով, այդ լեզուներին չտիրապետող անձերի համար ապահովելով գործի նյութերին լիակատար ծանոթացումը՝ թարգմանի միջոցով, ինչպես նաև դատարանում մայրենի լեզվով հանդես գալու իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 87. Գործերի քննությունը Հայկական ԽՍՀ բոլոր դատարաններում, վորչափով որենքը բացառություն-

ներ չի նախատեսում, կատարվում է ղոնրաց, ապահովելով մեղադրյալի պաշտպանության իրավունքը:

ՀՈԴՎԱԾ 88. Դատավորներն անկախ են և միայն որենքին են յենթարկվում:

ՀՈԴՎԱԾ 89. Հայկական ԽՍՀ տերիտորիայի վրա Հայկական ԽՍՀ բոլոր ժողովրդական կոմիտարիատների և նրանց գերատեսչության յենթակա հիմնարկների, նմանապես և առանձին պաշտոնյաների ու քաղաքացիների կողմից որենքի ճշգրիտ կատարման բարձրագույն հսկողությունն իրագործվում է ինչպես ԽՍՀՄ դատախազի կողմից անմիջականորեն, նույնպես և Հայկական ԽՍՀ դատախազի միջոցով:

ՀՈԴՎԱԾ 90. Հայկական ԽՍՀ դատախազին նշանակում է ԽՍՀՄ դատախազը հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 91. Շրջանային և քաղաքային դատախազներին նշանակում է Հայկական ԽՍՀ դատախազը, ԽՍՀՄ դատախազի հաստատմամբ, հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 92. Դատախազության մարմիններն իրենց ֆունկցիաներն իրագործում են տեղական վորեն մարմնից անկախ, յենթարկվելով միայն ԽՍՀՄ դատախազին:

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ
ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ
ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 93. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիներն ունենալիս առանձին իրավունք, այսինքն՝ ապահովված աշխատանք ստանալու իրավունք, իրենց աշխատանքի քանակի ու վորակի համապատասխան վարձատրությամբ:

Աշխատանքի իրավունքն ապահովվում է ժողովրդական տնտեսության սոցիալիստական կազմակերպմամբ, խորհրդային հասարակության արտադրողական ուժերի անչեղ

աճմամբ, տնտեսական ճգնաժամերի հնարավորության վերացմամբ և դործադրկության լիկվիդացիայով:

ՀՈԴՎԱԾ 94. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիներն ունեն հանդատի իրավունք:

Հանդատի իրավունքն ապահովվում է բանվորների ճնշող մեծամասնության համար աշխատանքային ուրը կըբ-
ճատելով-հասցնելով 7 ժամի, բանվորների ու ծառայող-
ների համար սահմանելով տարեկան արձակուրդ՝ աշխա-
տավարձի պահպանմամբ, աշխատավորներին սպասարկելու
համար սանատորիաների, հանգստյան տներ, ակումբների
լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈԴՎԱԾ 95. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիները նյութա-
կան ապահովության իրավունք ունեն ծերություն, ինչպես
նաև հիվանդության և աշխատունակությունը կորցնելու
դեպքում:

Այդ իրավունքն ապահովվում է բանվորների ու ծա-
ռայողների՝ պետության հաշվին կատարվող սոցիալական
ապահովագրության լայն ծավալմամբ, աշխատավորներին
ձրի բժշկական ոգնություն ցույց տալով, աշխատավորնե-
րին ոգտադործման համար կուրորտների լայն ցանց տրա-
մադրելով:

ՀՈԴՎԱԾ 96. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիներն ունեն
կրթության իրավունք:

Այդ իրավունքն ապահովվում է ընդհանուր-պարտադիր
տարրական կրթությամբ, անվճար կրթությամբ՝ ներառյալ
բարձրագույն կրթությունը, բարձրագույն դպրոցում սո-
վորողների ճնշող մեծամասնությանը տրվող պետական
թոշակների սխտեմով, դպրոցներում մայրենի լեզվով ու-
սուցանելով, դործարաններում, խորհտնտեսություններում,
մեքենա-տրակտորային կայաններում ու կոլտնտեսություն-
ներում աշխատավորների համար ձրի արտադրական, տեխ-
նիկական ու ագրոնոմիական ուսուցում կազմակերպելով:

ՀՈԴՎԱԾ 97. Կնոջը Հայկական ԽՍՀ-ում տղամարդուն
հավասար իրավունքներ են տրվում տնտեսական, պետա-

կան, կուլտուրական ու հասարակական-քաղաքական կյան-
քի բոլոր բնադավառներում:

Կանանց այդ իրավունքների իրադործման հնարավորու-
թյունն ապահովվում է կնոջը տղամարդուն հավասար իրա-
վունք տալով աշխատանքի, աշխատանքի վարձատրության,
հանգստի, սոցիալական ապահովագրության ու կրթության
ասպարեզում, մոր ու մանկան շահերի պետական պահպա-
նությամբ, կնոջը հղության ժամանակ արձակուրդ տալով՝
պահպանելով աշխատավարձը, ծննդատների, մանկամսուր-
ների ու մանկապարտեղների լայն ցանցով:

ՀՈԴՎԱԾ 98. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների իրա-
վահավասարությունը տնտեսական, պետական, կուլտու-
րական ու հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր բնա-
դավառներում, անկախ նրանց ազգությունից ու ռասայից,
հանդիսանում է անխախտ որենք:

Իրավունքների վորեիցե ուղղակի կամ անուղղակի
սահմանափակումը, կամ բնդհակառակը, ռասայական ու
ազգային պատկանելությունից յեղնելով՝ քաղաքացիների
համար ուղղակի կամ անուղղակի առավելություններ սահ-
մանելը, ինչպես նաև ռասայական ու ազգային բացառի-
կություն կամ առելություն ու արհամարհանքի ամեն տե-
սակ քարոզ-պատժվում են որենքով:

ՀՈԴՎԱԾ 99. Քաղաքացիների համար խղճի
ազատություն ապահովելու նպատակով յեկեղեցին Հայկա-
կան ԽՍՀ-ում բաժանված է պետությունից և դպրոցը՝ յեկե-
ղեցուց: Կրոնական պաշտամունքների կատարման ազատու-
թյունը և հակակրոնական պրոպագանդայի ազատությունը
ճանաչվում է բոլոր քաղաքացիների համար:

ՀՈԴՎԱԾ 100. Աշխատավորների շահերին համապա-
տասխան և սոցիալիստական հասարակակարգն ամրացնելու
նպատակով Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների համար որեն-
քով ապահովվում է—

ա) խոսքի ազատություն.

բ) մամուլի ազատություն.

գ) ժողովների ու միտինգների ազատություն.

դ) փողոցային յերթերի ու ցույցերի ազատութիւն:

Քաղաքացիների այդ իրավունքներն ապահովվում են՝ աշխատավորներին և նրանց կազմակերպութիւններին տրամադրելով տպարաններ, թղթի պաշարներ, հասարակական շէնքեր, փողոցներ, կապի միջոցներ և աշխատավորների այդ իրավունքներն իրադրժեւում համար անհրաժեշտ ուրիշ նյութական պայմաններ:

ՀՈՂՎԱԾ 101. Աշխատավորները շահերին համապատասխան և ժողովրդական մասնաների կազմակերպական ինքնադրժեւութիւնն ու քաղաքական ակտիւթիւնը զարգացնելու նպատակով՝ Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների համար ապահովվում և իրավունք՝ միավորվելու հասարակական կազմակերպութիւնների մեջ—արհեստակցական միութիւններ, կոոպերատիւ միավորումներ, յերիտասարդութեան կազմակերպութիւններ, սպորտային և պաշտպանական կազմակերպութիւններ, կուլտուրական, տեխնիկական ու գիտական ընկերութիւններ. իսկ բանվոր դասակարգի շարքերից ու աշխատավորների միութեան խաւերից ամենից ակտիւ ակտիւ ու գիտակից քաղաքացիները համախմբվում են Համամիութենական Կոմունիստական (բոլշևիկները) Կուսակցութեան մեջ, վորն աշխատավորների առաջավոր ջոկատն է՝ սոցիալիստական հասարակարգն ամրացնելու ու զարգացնելու համար նրանց մղած պայքարում և աշխատավորների բոլոր՝ ինչպէս հասարակական, այնպէս և պետական կազմակերպութիւնների ղեկավար կորիզն և հանդիսանում:

ՀՈՂՎԱԾ 102. Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիները համար ապահովվում և անձի անձեռնմխելիութիւն: Վոչ վոք չի կարող ձերբակալվել այլ կերպ, քան դատարանի վորոշմամբ կամ դատախազի սանկցիայով:

ՀՈՂՎԱԾ 103. Քաղաքացիների բնակարանի անձեռնմխելիութիւնն ու նամակագրութեան գաղտնիութիւնը պահպանվում են որենքով:

ՀՈՂՎԱԾ 104. Հայկական ԽՍՀ ապաստանի իրավունք և տալիս ոտարերկրյա այն քաղաքացիներին, վորոնք հետա-

պնդվում են աշխատավորների շահերը պաշտպանելու, կամ գիտական գործունեութեան, կամ քաղաքացի-ազատագրական պայքարի համար:

ՀՈՂՎԱԾ 105. Հայկական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր և պահպանել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութեան և Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնները, կառարել որենքները, պահպանել աշխատանքի կարգապահութիւն, ազնվորեն վերարելվել դեպի հասարակական պարտքը, հարգել սոցիալիստական համակեցութեան կանոնները:

ՀՈՂՎԱԾ 106. Հայկական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր և պահպանել ու ամրացնել հանրային, սոցիալիստական սեփականութիւնը, վորպէս խորհրդային կարգերի սրբազան ու անձեռնմխելի հիմք, վորպէս հայրենի հարստութեան ու հզորութեան աղբյուր, վորպէս բոլոր աշխատավորների ունեւոր ու կուլտուրական կյանքի աղբյուր:

Հանրային, սոցիալիստական սեփականութեան դեմ վորտրնձգութիւն անող անձերը ժողովրդի թշնամիներ են:

ՀՈՂՎԱԾ 107. Ընդհանուր զինվորական պարտականութիւնն որենք և հանդիսանում:

Զինվորական ծառայութիւնը Բանվոր-Գյուղացիական Կարմիր Բանակում Հայկական ԽՍՀ քաղաքացիների պատվաւոր պարտականութիւնն է:

ՀՈՂՎԱԾ 108. Հայրենիքի պաշտպանութիւնը Հայկական ԽՍՀ յուրաքանչյուր քաղաքացու սրբազան պարտքն է: Հայրենիքին դավաճանելը—յերդումը խախտելը, թշնամու կողմն անցնելը, պետութեան ռազմական հզորութեանը վնաս հասցնելը, լրտեսութիւնը—պատժվում են որենքի ամբողջ խստութեամբ, վորպէս ամենածանր չարագործութիւն:

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՍԻՍԵՄԸ

ՀՈԴՎԱԾ 109. Աշխատավորների պատգամավորների բոլոր խորհուրդներին—Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդին, աշխատավորների պատգամավորների շրջանային, քաղաքային, ռայոնական—ավանային ու գյուղական խորհուրդներին—պատգամավորներին ընտրությունները կատարում են ընտրողներն ընդհանուր, հավասար և ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա, գաղտնի քվեարկությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 110. Պատգամավորների ընտրություններն ընդհանուր են. Հայկական ԽՍՀ բոլոր քաղաքացիները, վոքոնց 18 տարին լրացել և, անկախ ռասայական ու ազգային պատկանելութունից, զավանանքից, կրթական ցենզից, նստակեցությունից, սոցիալական ծագումից, գույքային դրությունից և անցյալ գործունեությունից, իրավունք ունեն մասնակցելու պատգամավորների ընտրություններին և ընտրվելու, բացի խելագարներից և այն անձերից, վոքոնք դատարանի կողմից դատապարտված են՝ ընտրական իրավունքների զրկումով:

ՀՈԴՎԱԾ 111. Պատգամավորների ընտրությունները հավասար են. յուրաքանչյուր քաղաքացի ունի մեկ ձայն, բոլոր քաղաքացիներն ընտրություններին մասնակցում են հավասար հիմունքներով:

ՀՈԴՎԱԾ 112. Կանայք ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզտվում են տղամարդկանց հետ հավասար:

ՀՈԴՎԱԾ 113. Կարմիր բանակի շարքերում գտնվող քաղաքացիներն ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզտվում են բոլոր քաղաքացիների հետ հավասար:

ՀՈԴՎԱԾ 114. Պատգամավորների ընտրություններն ուղղակի չեն. աշխատավորների պատգամավորների բոլոր խորհուրդների ընտրությունները, սկսած աշխատավորների պատգամավորների գյուղական ու քաղաքային խորհուրդից մինչև Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը, քաղաքա-

ցիները կատարում են անմիջականորեն ուղղակի ընտրությունների միջոցով:

ՀՈԴՎԱԾ 115. Պատգամավորների ընտրության ժամանակ քվեարկությունը գաղտնի չէ:

ՀՈԴՎԱԾ 116. Հայկական ԽՍՀ աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների ընտրությունները կատարվում են ըստ ընտրական շրջանների, հետևյալ նորմաներով.

շրջանային խորհուրդներ—նայած շրջանի մեծությունը — մեկ պատգամավոր՝ վոք ապակաս քան 300 բնակչից և վոք ալելի քան 1000 բնակչից.

քաղաքային և քաղաքի ռայոնական խորհուրդներին—նայած քաղաքի կամ քաղաքի ռայոնի մեծությունը—մեկ պատգամավոր՝ վոք ապակաս քան 100 բնակչից և վոք ալելի քան 1000 բնակչից.

գյուղական և ավանային խորհուրդներին—նայած գյուղական կամ ավանային խորհուրդի գործունեությունը սահմանների մեծությունը — մեկ պատգամավոր՝ վոք ապակաս քան 25 բնակչից և վոք ալելի քան 150 բնակչից:

Աշխատավորների պատգամավորների յուրաքանչյուր շրջանային, քաղաքային, ռայոնական, ավանային և գյուղական խորհուրդի ընտրական նորմաները սահմանվում են «Հայկական ԽՍՀ աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների ընտրությունների վերաբերյալ կանոնադրությամբ»՝ սույն հոդվածում մատնանշված ընտրական նորմաների սահմաններում:

ՀՈԴՎԱԾ 117. Ընտրությունների ժամանակ թեկնածուներն առաջադրվում են ըստ ընտրական շրջանների:

Թեկնածուներ առաջադրելու իրավունքն ապահովվում է աշխատավորների հասարակական կազմակերպություններին ու ընկերություններին—կոմունիստական կուսակցական կազմակերպությունների, արհեստակցական միությունների, կոոպերատիվների, յերիտասարդության կազմակերպությունների, կուլտուրական ընկերությունների համար:

ՀՈԴՎԱԾ 118. Յուրաքանչյուր պատգամավոր պարտավոր է ընտրողների առաջ հաշիվ տալ իր աշխատանքի և աշ-

խառնաժողովների պատգամավորների խորհրդի աշխատանքի մասին և կարող է ամեն ժամանակ հետ կանչվել ընտրողների մեծամասնության վորոշմամբ, որենքով սահմանված կարողով:

Գ Լ Ո Ի Խ X

ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԵԶՈՒՆ, ԳԵՐԲԸ

ԴՐՈՇԱԿԸ ՅԵՎ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ

ՀՈԴՎԱԾ 119. Հայկական ԽՍՀ պետական լեզուն հայերենն է:

Հայկական ԽՍՀ տերիտորիայում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների համար ապահովվում է նրանց մայրենի լեզվի զարգացումն ու դորձածությունն ինչպես կուլտուրական, նույնպես և պետական հիմնարկներում:

ՀՈԴՎԱԾ 120. Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական զերբը բաղկանում է՝ Մեծ և Փոքր Արարատների պատկերից, վորի վերևում մուրճ ու մանգաղ հնգաթև աստղի վրա՝ ճառագայթներով շրջապատված, ստորոտում՝ խաղողի վորթ վողկույզներով ու տերևներով, աջ ու ձախ կողմից՝ ցորենի հասկեր: Գերբի շուրջը—յեղերքում, մակադրություն հայերեն լեզվով՝ «Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն», յեղերքի ներքևում, կարմիր ֆոնի վրա մակադրություն հայերեն և ռուսերեն լեզուներով՝ «Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք»:

ՀՈԴՎԱԾ 121. Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության պետական դրոշակն է կարմիր դույնի կտոր, վորի ձախակողմյան վերին անկյունում, կոթի մոտ, զետեղված են վոսկեգույն մուրճ ու մանգաղ և «ՀԽՍՀ» տառերը:

Դրոշակի լայնության և յերկայնության հարաբերությունն է՝ 1:2:

ՀՈԴՎԱԾ 122. Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մայրաքաղաքն է Երևան քաղաքը:

Գ Լ Ո Ի Խ XI

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՓՈՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

ՀՈԴՎԱԾ 123. Հայկական ԽՍՀ Սահմանադրության փոփոխումը կատարվում է միայն Հայկական ԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի վորոշմամբ՝ ընդունված նրա ձայների առնվազն յերկու յերրորդի մեծամասնությամբ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՍՀ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ Զ-ՐԴ ԱՐՏԱԿԱՐԳ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

КОНСТИТУЦИЯ

(ОСНОВНОЙ ЗАКОН)

АРМЯНСКОЙ СОВЕТСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

АРМПАРТИЗДАТ • 1937 • ЕРЕВАН

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԽՈՍՀՈՒՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԽՈՍՀՈՒՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

(ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ)

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԽՈՍՀՈՒՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԽՈՍՀՈՒՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԽՈՍՀՈՒՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Чрезвычайного IX Съезда Советов
Армянской Советской Социалистической
Республики

об утверждении Конституции
(Основного Закона)
Армянской Советской
Социалистической Республики

Чрезвычайный IX Съезд Советов Армянской Советской Социалистической Республики постановляет:
Утвердить Конституцию (Основной Закон) Армянской Советской Социалистической Республики в редакции, представленной Редакционной комиссией Съезда.

Президиум Съезда

Ереван, 23 марта 1937 г.

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԽՈՍՀՈՒՆԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԿԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Чрезвычайного IX Съезда Советов
Армянской Советской Социалистической
Республики

о выборах в Верховный Совет Армянской Советской Социалистической Республики

Чрезвычайный IX Съезд Советов Армянской Советской Социалистической Республики постановляет:
Поручить Центральному Исполнительному Комитету Армянской Советской Социалистической Республики на основе новой Конституции Армянской ССР разработать и утвердить положение о выборах в Верховный Совет Армянской ССР, а также установить сроки выборов.

Президиум Съезда

Ереван, 23 марта 1937 г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Президиум IX Съезда Советов
Армянской Советской Социалистической
Республики

о выборах в Верховный Совет
Армянской Советской
Социалистической Республики

Президиум IX Съезда Советов Армянской Совет-
ской Социалистической Республики постановляет
Поручить Центральному Избирательному Комитету
Армянской Советской Социалистической Республики
на основе новой Конституции Армянской ССР разра-
ботать и утвердить положение о выборах в Верховный
Совет Армянской ССР, а также утвердить сроки
выборов.

Президиум Съезда

Ереван, 22 марта 1937 г.

КОНСТИТУЦИЯ

(Основной Закон)

Армянской Советской

Социалистической Республики

ГЛАВА I

Общественное устройство

СТАТЬЯ 1. Армянская Советская Социалистическая Республика есть социалистическое государство рабочих и крестьян.

СТАТЬЯ 2. Политическую основу Армянской ССР составляют Советы депутатов трудящихся, выросшие и окрепшие в результате свержения власти помещиков и капиталистов, освобождения армянского народа от национального гнета царизма и русской империалистической буржуазии, разгрома дашнакской националистической контрреволюции и завоевания диктатуры пролетариата.

СТАТЬЯ 3. Вся власть в Армянской ССР принадлежит трудящимся города и деревни в лице Советов депутатов трудящихся.

СТАТЬЯ 4. Экономическую основу Армянской ССР составляют социалистическая система хозяйства и социалистическая собственность на орудия и средства производства, утвердившиеся в результате ликвидации капиталистической системы хозяйства, отмены частной собственности на орудия и средства производства и уничтожения эксплуатации человека человеком.

СТАТЬЯ 5. Социалистическая собственность в Армянской ССР имеет либо форму государственной соб-

ственности (всенародное достояние), либо форму кооперативно-колхозной собственности (собственность отдельных колхозов, собственность кооперативных объединений).

СТАТЬЯ 6. Земля, ее недра, воды, леса, заводы, фабрики, шахты, рудники, железнодорожный, водный и воздушный транспорт, банки, средства связи, организованные государством крупные сельскохозяйственные предприятия (совхозы, машинотракторные станции и т. п.), а также коммунальные предприятия и основной жилищный фонд в городах и промышленных пунктах являются государственной собственностью, то-есть всенародным достоянием.

СТАТЬЯ 7. Общественные предприятия в колхозах и кооперативных организациях с их живым и мертвым инвентарем, производимая колхозами и кооперативными организациями продукция, равно как их общественные постройки, составляют общественную, социалистическую собственность колхозов и кооперативных организаций.

Каждый колхозный двор, кроме основного дохода от общественного колхозного хозяйства, имеет в личном пользовании небольшой приусадебный участок земли и в личной собственности подсобное хозяйство на приусадебном участке, жилой дом, продуктивный скот, птицу и мелкий сельскохозяйственный инвентарь, согласно устава сельскохозяйственной артели.

СТАТЬЯ 8. Земля, занимаемая колхозами, закрепляется за ними в бесплатное и безсрочное пользование, то-есть навечно.

СТАТЬЯ 9. Наряду с социалистической системой хозяйства, являющейся господствующей формой хозяйства в Армянской ССР, допускается законом мелкое частное хозяйство единоличных крестьян и кустарей, основанное на личном труде и исключаящее эксплуатацию чужого труда.

СТАТЬЯ 10. Право личной собственности граждан на их трудовые доходы и сбережения, на жилой дом и подсобное домашнее хозяйство, на предметы домашнего хозяйства и обихода, на предметы личного потребления и удобства, равно как право наследования личной собственности граждан, охраняются законом.

СТАТЬЯ 11. Хозяйственная жизнь Армянской ССР определяется и направляется государственным народно-хозяйственным планом в интересах увеличения общественного богатства, неуклонного подъема материального и культурного уровня трудящихся, укрепления независимости социалистического государства и усиления его обороноспособности.

СТАТЬЯ 12. Труд в Армянской ССР является обязанностью и делом чести каждого способного к труду гражданина по принципу: «кто не работает, тот не ест».

В Армянской ССР осуществляется принцип социализма: «от каждого по его способностям, каждому — по его труду».

Г Л А В А II

Государственное устройство

СТАТЬЯ 13. В целях осуществления взаимопомощи по линии экономической и политической, равно как и по линии обороны, Армянская Советская Социалистическая Республика добровольно объединилась с равноправными Советскими Социалистическими Республиками: Российской СФСР, Украинской ССР, Белорусской ССР, Азербайджанской ССР, Грузинской ССР, Туркменской ССР, Узбекской ССР, Таджикской ССР, Казахской ССР, Киргизской ССР в союзное государство — Союз Советских Социалистических Республик.

Исходя из этого, Армянская ССР обеспечивает за Союзом ССР в лице его высших органов власти и органов государственного управления права, определенные статьей 14 Конституции СССР.

Вне пределов статьи 14 Конституции СССР Армянская ССР осуществляет государственную власть самостоятельно, сохраняя полностью свои суверенные права.

СТАТЬЯ 14. Армянская ССР сохраняет за собой право свободного выхода из Союза Советских Социалистических Республик.

СТАТЬЯ 15. Территория Армянской ССР не может быть изменяема без согласия Армянской ССР.

СТАТЬЯ 16. Законы Союза Советских Социалистических Республик обязательны на территории Армянской ССР.

СТАТЬЯ 17. Каждый гражданин Армянской ССР является гражданином СССР.

Граждане всех других союзных республик пользуются на территории Армянской ССР всеми правами граждан Армянской ССР.

СТАТЬЯ 18. Ведению Армянской ССР в лице ее высших органов власти и органов государственного управления подлежат:

- а) установление Конституции Армянской ССР и контроль за ее исполнением;
- б) административно-территориальное деление Армянской ССР;
- в) представление на утверждение Верховного Совета СССР предложений об образовании новых районов в составе Армянской ССР;
- г) издание законов Армянской ССР;
- д) охрана государственного порядка и прав граждан;
- е) утверждение народно-хозяйственного плана Армянской ССР;

ж) утверждение государственного бюджета Армянской ССР;

з) установление, в соответствии с законодательством СССР, государственных и местных налогов, сборов и неналоговых доходов;

и) руководство осуществлением местных бюджетов районов и городов Армянской ССР;

к) руководство страховым и сберегательным делом;

л) управление банками, промышленными, сельскохозяйственными и торговыми предприятиями и организациями республиканского подчинения, а также руководство местной промышленностью;

м) контроль и наблюдение за состоянием и управлением предприятий союзного подчинения;

н) установление порядка пользования землей, недрами, лесами и водами;

о) руководство жилищным и коммунальным хозяйством, жилищным строительством и благоустройством городов и других населенных мест;

п) дорожное строительство, руководство местным транспортом и связью;

р) законодательство о труде;

с) руководство делом здравоохранения;

т) руководство делом социального обеспечения;

у) руководство делом начального, среднего и высшего образования;

ф) руководство культурно-просветительными и научными организациями и учреждениями Армянской ССР и управление культурно-просветительными и научными организациями и учреждениями республиканского значения;

х) руководство и организация дела физической культуры и спорта;

ц) организация судебных органов Армянской ССР;

ч) предоставление прав гражданства Армянской ССР;
ш) амнистия и помилование граждан, осужденных судебными органами Армянской ССР.

СТАТЬЯ 19. Армянская ССР состоит из районов: Азизбековского, Алавердского, Амасийского, Апаранского, Артикского, Ахтинского, Аштаракского, Басаргечарского, Вагаршапатского, Вединского, Горисского, Дилижанского, Иджеванского, Камарлинского, Кафанского, Кироваканского, Котайкского, Ленинаканского, Мартунинского, Мегринского, Микоянского, Нор-Баязетского, Октемберянского, Сисианского, Степанаванского, Талинского, Шамшадинского и города Еревана, не входящего в состав районов.

Г Л А В А III

Высшие органы государственной власти Армянской Советской Социалистической Республики

СТАТЬЯ 20. Высшим органом государственной власти Армянской ССР является Верховный Совет Армянской ССР.

СТАТЬЯ 21. Верховный Совет Армянской ССР избирается гражданами Армянской ССР по избирательным округам сроком на четыре года по норме: один депутат на 5 тысяч населения.

СТАТЬЯ 22. Верховный Совет Армянской ССР осуществляет все права, присвоенные Армянской ССР, согласно статьям 13 и 18 Конституции Армянской ССР, поскольку они не входят, в силу Конституции, в компетенцию подотчетных Верховному Совету Армянской ССР

органов: Президиума Верховного Совета Армянской ССР, Совета Народных Комиссаров Армянской ССР и Народных Комиссариатов Армянской ССР.

СТАТЬЯ 23. Верховный Совет Армянской ССР является единственным законодательным органом Армянской ССР.

СТАТЬЯ 24. Закон считается утвержденным, если он принят Верховным Советом Армянской ССР простым большинством голосов.

СТАТЬЯ 25. Законы, принятые Верховным Советом Армянской ССР, публикуются за подписями председателя и секретаря Президиума Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 26. Верховный Совет Армянской ССР избирает председателя Верховного Совета Армянской ССР и двух его заместителей.

СТАТЬЯ 27. Председатель Верховного Совета Армянской ССР руководит заседаниями Верховного Совета и ведает его внутренним распорядком.

СТАТЬЯ 28. Верховный Совет Армянской ССР избирает Президиум Верховного Совета в составе: председателя Президиума Верховного Совета Армянской ССР, двух его заместителей, секретаря Президиума и 9 членов Президиума.

СТАТЬЯ 29. Президиум Верховного Совета Армянской ССР подотчетен Верховному Совету Армянской ССР во всей своей деятельности.

СТАТЬЯ 30. Президиум Верховного Совета Армянской ССР:

- а) созывает сессии Верховного Совета Армянской ССР;
- б) дает толкование законов Армянской ССР, издает указы;
- в) производит всенародный опрос (референдум);

г) отменяет постановления и распоряжения Совета Народных Комиссаров Армянской ССР в случаях их несоответствия закону;

д) в период между сессиями Верховного Совета Армянской ССР, по представлению председателя Совета Народных Комиссаров Армянской ССР, освобождает от должности и назначает отдельных Народных Комиссаров Армянской ССР с последующим внесением на утверждение Верховного Совета Армянской ССР;

е) награждает почетной грамотой и присваивает почетные звания Армянской ССР;

ж) предоставляет права гражданства Армянской ССР;

з) осуществляет право помилования граждан, осужденных судебными органами Армянской ССР.

СТАТЬЯ 31. Сессии Верховного Совета Армянской ССР созываются Президиумом Верховного Совета Армянской ССР два раза в год.

Внеочередные сессии созываются Президиумом Верховного Совета Армянской ССР по его усмотрению или по требованию одной трети депутатов Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 32. Верховный Совет Армянской ССР избирает мандатную комиссию, которая проверяет полномочия депутатов Верховного Совета Армянской ССР.

По представлению мандатной комиссии Верховный Совет Армянской ССР решает либо признать полномочия, либо кассировать выборы отдельных депутатов.

СТАТЬЯ 33. Верховный Совет Армянской ССР назначает, когда он сочтет необходимым, следственные и ревизионные комиссии по любому вопросу.

Все учреждения и должностные лица обязаны выполнять требования этих комиссий и представлять им необходимые материалы и документы.

СТАТЬЯ 34. Депутат Верховного Совета Армянской

ССР не может быть привлечен к судебной ответственности или арестован без согласия Верховного Совета Армянской ССР, а в период между сессиями Верховного Совета Армянской ССР без согласия Президиума Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 35. По истечении полномочий Верховного Совета Армянской ССР Президиум Верховного Совета Армянской ССР назначает новые выборы в срок не более двух месяцев со дня истечения полномочий Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 36. По истечении полномочий Верховного Совета Армянской ССР Президиум Верховного Совета Армянской ССР сохраняет свои полномочия вплоть до образования вновь избранным Верховным Советом Армянской ССР нового Президиума Верховного Совета Армянской ССР.

СТАТЬЯ 37. Вновь избранный Верховный Совет Армянской ССР созывается Президиумом Верховного Совета Армянской ССР прежнего созыва не позже, как через месяц после выборов.

СТАТЬЯ 38. Верховный Совет Армянской ССР образует Правительство Армянской ССР—Совет Народных Комиссаров Армянской ССР.

СТАТЬЯ 39. Законы, а также указы и разъяснения Президиума Верховного Совета Армянской ССР, постановления и распоряжения Совета Народных Комиссаров Армянской ССР публикуются на армянском, русском и азербайджанском языках.

Г Л А В А IV

Органы государственного управления Армянской Советской Социалистической Республики

СТАТЬЯ 40. Высшим исполнительным и распорядительным органом государственной власти Армянской ССР является Совет Народных Комиссаров Армянской ССР.

СТАТЬЯ 41. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР ответственен перед Верховным Советом Армянской ССР и ему подотчетен, а в период между сессиями Верховного Совета Армянской ССР — перед Президиумом Верховного Совета Армянской ССР, которому подотчетен.

СТАТЬЯ 42. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР издает постановления и распоряжения на основе и во исполнение законов СССР и Армянской ССР, постановлений и распоряжений Совета Народных Комиссаров СССР и проверяет их исполнение.

СТАТЬЯ 43. Постановления и распоряжения Совета Народных Комиссаров Армянской ССР обязательны к исполнению на всей территории Армянской ССР.

СТАТЬЯ 44. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР:

а) объединяет и направляет работу Народных Комиссариатов Армянской ССР и других подведомственных ему хозяйственных и культурных учреждений; объединяет и проверяет работу уполномоченных общесоюзных Народных комиссариатов;

б) принимает меры по осуществлению народно-хозяйственного плана;

в) принимает меры по осуществлению государственного и местного бюджетов Армянской ССР;

г) принимает меры по обеспечению общественного порядка, защите интересов государства и охране прав граждан;

д) руководит и проверяет работу исполнительных комитетов городских и районных Советов депутатов трудящихся;

е) образует, в случае необходимости, специальные комитеты и главные управления при Совете Народных Комиссаров Армянской ССР по делам хозяйственного и культурного строительства.

СТАТЬЯ 45. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР имеет право приостанавливать решения и распоряжения городских и районных Советов депутатов трудящихся, отменять решения и распоряжения исполнительных комитетов городских и районных Советов депутатов трудящихся.

Совет Народных Комиссаров имеет право отменять приказы и инструкции Народных Комиссаров Армянской ССР.

СТАТЬЯ 46. Правительство Армянской ССР или Народный Комиссар, к которым обращен запрос депутатов Верховного Совета Армянской ССР, обязаны не более чем в трехдневный срок дать устный или письменный ответ в Верховном Совете Армянской ССР.

СТАТЬЯ 47. Совет Народных Комиссаров Армянской ССР образуется Верховным Советом Армянской ССР в составе:

Председателя Совета Народных Комиссаров Армянской ССР;

Заместителей председателя Совета Народных Комиссаров Армянской ССР;

Председателя Государственной плановой комиссии Армянской ССР;

Народных Комиссаров Армянской ССР:

Пищевой промышленности;

Легкой промышленности;

Лесной промышленности;

Земледелия;

Финансов;

Внутренней торговли;

Внутренних дел;

Юстиции;

Здравоохранения;

Просвещения;

Местной промышленности;

Коммунального хозяйства;

Социального обеспечения;

Уполномоченного Комитета заготовок СССР;

Начальника Управления по делам искусств;

Уполномоченных общесоюзных Народных Комиссариатов.

СТАТЬЯ 48. Народные Комиссары Армянской ССР руководят отраслями государственного управления, входящими в компетенцию Армянской ССР.

СТАТЬЯ 49. Народные Комиссары Армянской ССР издают, в пределах компетенции соответствующих Народных Комиссариатов, приказы и инструкции на основании и во исполнение законов СССР и Армянской ССР, постановлений и распоряжений Совета Народных Комиссаров СССР, Совета Народных Комиссаров Армянской ССР, приказов и инструкций союзно-республиканских Народных Комиссариатов СССР и проверяют их исполнение.

СТАТЬЯ 50. Народные Комиссариаты Армянской

ССР являются или союзно-республиканскими или республиканскими.

СТАТЬЯ 51. Союзно-республиканские Народные Комиссариаты Армянской ССР руководят порученными им отраслями государственного управления Армянской ССР, подчиняясь как Совету Народных Комиссаров Армянской ССР, так и соответствующим союзно-республиканским Народным Комиссариатам СССР.

СТАТЬЯ 52. Республиканские Народные Комиссариаты Армянской ССР руководят порученными им отраслями государственного управления, подчиняясь непосредственно Совету Народных Комиссаров Армянской ССР.

СТАТЬЯ 53. К союзно-республиканским Народным Комиссариатам Армянской ССР относятся Народные Комиссариаты Армянской ССР:

Пищевой промышленности;

Легкой промышленности;

Лесной промышленности;

Земледелия;

Финансов;

Внутренней торговли;

Внутренних дел;

Юстиции;

Здравоохранения.

СТАТЬЯ 54. К республиканским Народным Комиссариатам Армянской ССР относятся Народные Комиссариаты Армянской ССР:

Просвещения;

Местной промышленности;

Коммунального хозяйства;

Социального обеспечения.

ГЛАВА V

Местные органы государственной власти Армянской ССР

СТАТЬЯ 55. Органами государственной власти в районах, городах, поселках и селах являются Советы депутатов трудящихся.

СТАТЬЯ 56. Районные, городские, районные в крупных городах, поселковые и сельские Советы депутатов трудящихся избираются соответственно трудящимися района, города, поселка и села сроком на два года.

СТАТЬЯ 57. Советы депутатов трудящихся (района, города, городского района, поселка, села) руководят культурно-политическим и хозяйственным строительством на своей территории, устанавливают местный бюджет, руководят деятельностью подчиненных им органов управления, обеспечивают охрану государственного порядка, содействуют усилению обороноспособности страны, обеспечивают соблюдение законов и охрану прав граждан.

СТАТЬЯ 58. Советы депутатов трудящихся принимают решения и дают распоряжения в пределах прав, предоставленных им законами СССР и Армянской ССР.

СТАТЬЯ 59. Исполнительными и распорядительными органами районных, городских, городских районных, поселковых и сельских Советов депутатов трудящихся являются избираемые ими исполнительные комитеты в составе: председателя, его заместителей, секретаря и членов.

СТАТЬЯ 60. Исполнительным и распорядительным органом поселковых и сельских Советов депутатов тру-

дящихся в небольших поселках являются избираемые ими председатель, его заместитель и секретарь.

СТАТЬЯ 61. Исполнительные комитеты Советов депутатов трудящихся (района, города, городского района, поселка, села) осуществляют руководство культурно-политическим и хозяйственным строительством на своей территории на основе решений соответствующих Советов депутатов трудящихся и вышестоящих государственных органов.

СТАТЬЯ 62. Исполнительные комитеты районных Советов депутатов трудящихся созывают сессии районных Советов не реже шести раз в год.

СТАТЬЯ 63. Сессии (пленумы) городских, городских районных, поселковых и сельских Советов депутатов трудящихся созываются их исполнительными органами не реже одного раза в месяц.

СТАТЬЯ 64. Районные, городские и городские районные Советы депутатов трудящихся избирают на время своей сессии председателя и секретаря для ведения заседаний сессии.

СТАТЬЯ 65. Председатель сельского Совета созывает сельский Совет и ведет его заседания.

СТАТЬЯ 66. Исполнительные органы Советов депутатов трудящихся непосредственно подотчетны как Совету депутатов трудящихся, их избравшему, так и исполнительному органу вышестоящего Совета депутатов трудящихся.

СТАТЬЯ 67. Вышестоящие исполнительные комитеты Советов депутатов трудящихся имеют право отменять решения и распоряжения нижестоящих исполнительных комитетов и приостанавливать решения и распоряжения нижестоящих Советов депутатов трудящихся.

СТАТЬЯ 68. Вышестоящие Советы депутатов трудящихся имеют право отменять решения и распоряжения

нижестоящих Советов депутатов трудящихся и их исполнительных комитетов.

СТАТЬЯ 69. Для непосредственного руководства отдельными отраслями государственного управления районные, городские и городские районные Советы депутатов трудящихся образуют отделы исполнительных комитетов.

СТАТЬЯ 70. Районные Советы депутатов трудящихся образуют нижеследующие отделы исполнительных комитетов:

- земельный;
- народного образования;
- финансовый;
- внутренней торговли;
- здравоохранения;
- социального обеспечения;
- общий;
- дорожный;
- плановую комиссию;

сектор кадров при председателе исполкома, и, кроме того, в соответствии с особенностями хозяйства района, с утверждения Президиума Верховного Совета Армянской ССР, районные Советы депутатов трудящихся образуют отделы: коммунальный и местной промышленности.

СТАТЬЯ 71. В соответствии с условиями района, на основе законов СССР и Армянской ССР, с утверждения Президиума Верховного Совета Армянской ССР, Народный Комиссариат Внутренних дел образует при районных Советах депутатов трудящихся свои управления.

СТАТЬЯ 72. Отделы районных Советов депутатов трудящихся подчиняются в своей деятельности как районному Совету депутатов трудящихся и его исполнитель-

ному комитету, так и соответствующему Народному Комиссариату Армянской ССР.

СТАТЬЯ 73. Городские и городские районные Советы депутатов трудящихся образуют следующие отделы исполнительных комитетов:

- финансовый;
- коммунального хозяйства;
- внутренней торговли;
- здравоохранения;
- народного образования;
- социального обеспечения;
- общий;

- плановую комиссию;

сектор кадров при председателе исполкома, и, кроме того, в соответствии с особенностями промышленности города, его городского и пригородного хозяйства:

- местной промышленности;
- земельный.

СТАТЬЯ 74. Отделы городских и городских районных Советов депутатов трудящихся подчиняются в своей деятельности как городскому Совету депутатов трудящихся и его исполнительному комитету, так и соответствующему отделу районного Совета депутатов трудящихся или непосредственно соответствующему Народному Комиссариату Армянской ССР.

СТАТЬЯ 75. Отделы Совета депутатов трудящихся города Еревана в своей деятельности подчиняются как Ереванскому городскому Совету депутатов трудящихся и его исполнительному комитету, так и соответствующим Народным Комиссариатам Армянской ССР.

СТАТЬЯ 76. По истечении полномочий городских, районных, поселковых и сельских Советов депутатов трудящихся их исполнительные и распорядительные ор-

ганы сохраняют свои полномочия вплоть до образования вновь избранными Советами новых исполнительных и распорядительных органов.

Г Л А В А VI

Бюджет Армянской Советской Социалистической Республики

СТАТЬЯ 77. Государственный бюджет Армянской ССР составляется Советом Народных Комиссаров Армянской ССР и вносится им на утверждение Верховного Совета Армянской ССР.

Утвержденный Верховным Советом Армянской ССР государственный бюджет Армянской ССР публикуется во всеобщее сведение.

СТАТЬЯ 78. Верховный Совет Армянской ССР избирает бюджетную комиссию, которая докладывает Верховному Совету свое заключение по государственному бюджету Армянской ССР.

СТАТЬЯ 79. Отчет об исполнении государственного бюджета Армянской ССР утверждается Верховным Советом Армянской ССР и публикуется во всеобщее сведение.

СТАТЬЯ 80. В бюджеты районных, городских и сельских Советов включаются доходы от местного хозяйства, отчисления от поступающих на их территории государственных доходов, а также поступлений от местных налогов и сборов в размерах, устанавливаемых законодательством СССР и Армянской ССР.

Г Л А В А VII

Суд и прокуратура

СТАТЬЯ 81. Правосудие в Армянской ССР осуществляется Верховным Судом Армянской ССР, специальными судами СССР, создаваемыми по постановлению Верховного Совета СССР, народными судами.

СТАТЬЯ 82. Рассмотрение дел во всех судах осуществляется с участием народных заседателей, кроме случаев, специально предусмотренных законом.

СТАТЬЯ 83. Верховный Суд Армянской ССР является высшим судебным органом Армянской ССР. На Верховный Суд Армянской ССР возлагается надзор за судебной деятельностью всех судебных органов Армянской ССР.

СТАТЬЯ 84. Верховный Суд Армянской ССР избирается Верховным Советом Армянской ССР сроком на пять лет.

СТАТЬЯ 85. Народные суды избираются гражданами района на основе всеобщего, прямого и равного избирательного права при тайном голосовании сроком на три года.

СТАТЬЯ 86. Судопроизводство в Армянской ССР ведется на армянском языке, а в районах с большинством русского или азербайджанского населения соответственно на русском или азербайджанском языках с обеспечением для лиц, не владеющих этими языками, полного ознакомления с материалами дела через переводчика, а также права выступать на суде на родном языке.

СТАТЬЯ 87. Разбирательство дел во всех судах Армянской ССР открытое, поскольку законом не предусмотрено

тены исключения, с обеспечением обвиняемому права на защиту.

СТАТЬЯ 88. Судьи независимы и подчиняются только закону.

СТАТЬЯ 89. Высший надзор за точным исполнением законов всеми Народными Комиссариатами Армянской ССР и подведомственными им учреждениями, равно как отдельными должностными лицами, а также гражданами на территории Армянской ССР осуществляется как Прокурором СССР непосредственно, так и через Прокурора Армянской ССР.

СТАТЬЯ 90. Прокурор Армянской ССР назначается Прокурором СССР сроком на пять лет.

СТАТЬЯ 91. Районные и городские прокуроры назначаются Прокурором Армянской ССР, с утверждения Прокурора СССР, сроком на пять лет.

СТАТЬЯ 92. Органы Прокуратуры осуществляют свои функции независимо от каких бы то ни было местных органов, подчиняясь только Прокурору СССР.

Г Л А В А VIII

Основные права и обязанности граждан

СТАТЬЯ 93. Граждане Армянской ССР имеют право на труд, то-есть право на получение гарантированной работы с оплатой их труда в соответствии с его количеством и качеством.

Право на труд обеспечивается социалистической организацией народного хозяйства, неуклонным ростом производительных сил советского общества, устранением

возможности хозяйственных кризисов и ликвидацией безработицы.

СТАТЬЯ 94. Граждане Армянской ССР имеют право на отдых.

Право на отдых обеспечивается сокращением рабочего дня для подавляющего большинства рабочих до 7 часов, установлением ежегодных отпусков рабочим и служащим с сохранением заработной платы, предоставлением для обслуживания трудящихся широкой сети санаториев, домов отдыха, клубов.

СТАТЬЯ 95. Граждане Армянской ССР имеют право на материальное обеспечение в старости, а также в случае болезни и потери трудоспособности.

Это право обеспечивается широким развитием социального страхования рабочих и служащих за счет государства, бесплатной медицинской помощью трудящимся, предоставлением в пользование трудящимся широкой сети курортов.

СТАТЬЯ 96. Граждане Армянской ССР имеют право на образование.

Это право обеспечивается всеобще-обязательным начальным образованием, бесплатностью образования, включая высшее образование, системой государственных стипендий подавляющему большинству учащихся в высшей школе, обучением в школах на родном языке, организацией на заводах, в совхозах, машинотракторных станциях и колхозах бесплатного производственного, технического и агрономического обучения трудящихся.

СТАТЬЯ 97. Женщине в Армянской ССР предоставляются равные права с мужчиной во всех областях хозяйственной, государственной, культурной и общественно-политической жизни.

Возможность осуществления этих прав женщин обеспечивается предоставлением женщине равного с мужчиной

права на труд, оплату труда, отдых, социальное страхование и образование, государственной охраной интересов матери и ребенка, предоставлением женщине при беременности отпусков с сохранением содержания, широкой сетью родильных домов, детских яслей и садов.

СТАТЬЯ 98. Равноправие граждан Армянской ССР, независимо от их национальности и расы, во всех областях хозяйственной, государственной, культурной и общественно-политической жизни является непреложным законом.

Какое бы то ни было прямое или косвенное ограничение прав или, наоборот, установление прямых или косвенных преимуществ граждан в зависимости от их расовой и национальной принадлежности, равно как всякая проповедь расовой или национальной исключительности или ненависти и пренебрежения, караются законом.

СТАТЬЯ 99. В целях обеспечения за гражданами свободы совести церковь в Армянской ССР отделена от государства и школа от церкви. Свобода отправления религиозных культов и свобода антирелигиозной пропаганды признается за всеми гражданами.

СТАТЬЯ 100. В соответствии с интересами трудящихся и в целях укрепления социалистического строя гражданам Армянской ССР гарантируются законом:

- а) свобода слова;
- б) свобода печати;
- в) свобода собраний и митингов;
- г) свобода уличных шествий и демонстраций.

Эти права граждан обеспечиваются предоставлением трудящимся и их организациям типографий, запасов бумаги, общественных зданий, улиц, средств связи и других материальных условий, необходимых для их осуществления.

СТАТЬЯ 101. В соответствии с интересами трудя-

щихся и в целях развития организационной самостоятельности и политической активности народных масс гражданам Армянской ССР обеспечивается право объединения в общественные организации: профессиональные союзы, кооперативные объединения, организации молодежи, спортивные и оборонные организации, культурные, технические и научные общества, а наиболее активные и сознательные граждане из рядов рабочего класса и других слоев трудящихся объединяются во Всесоюзную коммунистическую партию (большевиков), являющуюся передовым отрядом трудящихся в их борьбе за укрепление и развитие социалистического строя и представляющую руководящее ядро всех организаций трудящихся как общественных, так и государственных.

СТАТЬЯ 102. Гражданам Армянской ССР обеспечивается неприкосновенность личности. Никто не может быть подвергнут аресту иначе как по постановлению суда или с санкции прокурора.

СТАТЬЯ 103. Неприкосновенность жилища граждан и тайна переписки охраняются законом.

СТАТЬЯ 104. Армянская ССР предоставляет право убежища иностранным гражданам, преследуемым за защиту интересов трудящихся или научную деятельность или национально-освободительную борьбу.

СТАТЬЯ 105. Каждый гражданин Армянской ССР обязан соблюдать Конституцию Союза Советских Социалистических Республик и Конституцию Армянской Советской Социалистической Республики, исполнять законы, блюсти дисциплину труда, честно относиться к общественному долгу, уважать правила социалистического общежития.

СТАТЬЯ 106. Каждый гражданин Армянской ССР обязан беречь и укреплять общественную, социалистическую собственность, как священную и неприкосновенную

основу советского строя, как источник богатства и могущества родины, как источник зажиточной и культурной жизни всех трудящихся.

Лица, покушающиеся на общественную, социалистическую собственность, являются врагами народа.

СТАТЬЯ 107. Всеобщая воинская обязанность является законом.

Воинская служба в Рабоче-Крестьянской Красной Армии представляет почетную обязанность граждан Армянской ССР.

СТАТЬЯ 108. Защита отечества есть священный долг каждого гражданина Армянской ССР. Измена родине: нарушение присяги, переход на сторону врага, нанесение ущерба военной мощи государства, шпионаж — караются по всей строгости закона, как самое тяжкое злодеяние.

Г Л А В А IX

Избирательная система

СТАТЬЯ 109. Выборы депутатов во все Советы депутатов трудящихся: Верховный Совет Армянской ССР, городские, районные, поселковые и сельские Советы депутатов трудящихся производятся избирателями на основе всеобщего, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании.

СТАТЬЯ 110. Выборы депутатов являются всеобщими: все граждане Армянской ССР, достигшие 18 лет, независимо от расовой и национальной принадлежности, вероисповедания, образовательного ценза, оседлости, социального происхождения, имущественного положения и прошлой деятельности, имеют право участвовать в выборах депутатов и быть избранными, за исключением

умалишенных и лиц, осужденных судом с лишением избирательных прав.

СТАТЬЯ 111. Выборы депутатов являются равными: каждый гражданин имеет один голос; все граждане участвуют в выборах на равных основаниях.

СТАТЬЯ 112. Женщины пользуются правом избирать и быть избранными наравне с мужчинами.

СТАТЬЯ 113. Граждане, состоящие в рядах Красной Армии, пользуются правом избирать и быть избранными наравне со всеми гражданами.

СТАТЬЯ 114. Выборы депутатов являются прямыми: выборы во все Советы депутатов трудящихся, начиная от сельского и городского Совета депутатов трудящихся вплоть до Верховного Совета Армянской ССР, производятся гражданами непосредственно путем прямых выборов.

СТАТЬЯ 115. Голосование при выборах депутатов является тайным.

СТАТЬЯ 116. Выборы в Советы депутатов трудящихся Армянской ССР производятся по избирательным округам по следующим нормам:

районного Совета, в зависимости от размеров района, — один депутат не менее чем от 300 и не более чем от 1000 человек населения;

городского и районного Совета в городах, в зависимости от размера города или городского района, — один депутат не менее чем от 100 и не более чем от 1000 человек населения;

сельского и поселкового Совета, в зависимости от размеров района деятельности сельского или поселкового Совета, — один депутат не менее чем от 25 и не более чем от 150 человек населения.

Избирательные нормы для каждого районного, городского, городского районного, поселкового и сельского Совета депутатов трудящихся устанавливаются «Положе-

нием о выборах в Советы депутатов трудящихся Армянской ССР» в пределах избирательных норм, указанных в настоящей статье.

СТАТЬЯ 117. Кандидаты при выборах выставляются по избирательным округам.

Право выставления кандидатов обеспечивается за общественными организациями и обществами трудящихся: коммунистическими партийными организациями, профессиональными союзами, кооперативами, организациями молодежи, культурными обществами.

СТАТЬЯ 118. Каждый депутат обязан отчитываться перед избирателями в своей работе и в работе Совета депутатов трудящихся и может быть в любое время отозван по решению большинства избирателей в установленном законом порядке.

Г Л А В А X

Государственный язык, герб, флаг и столица

СТАТЬЯ 119. Государственный язык Армянской ССР—армянский.

Для национальных меньшинств, проживающих на территории Армянской ССР, обеспечивается развитие и пользование их родным языком как в культурных, так и в государственных учреждениях.

СТАТЬЯ 120. Государственный герб Армянской Советской Социалистической Республики состоит из изображения Большого и Малого Арарата, сверху серп и молот на пятиконечной звезде, окруженной лучами. У подножья гор—куст виноградника с лозой и листьями, справа и слева колосья пшеницы. Вокруг герба на полях

надпись на армянском языке: «Армянская Советская Социалистическая Республика», внизу, на красном фоне—надпись на армянском и русском языках: «Пролетарии всех стран, соединяйтесь!»

СТАТЬЯ 121. Государственный флаг Армянской Советской Социалистической Республики состоит из красного полотнища, в левом углу которого, у древка, сверху помещены золотые серп и молот и буквы «ՀԽՍՀ». Отношение ширины к длине 1:2.

СТАТЬЯ 122. Столицей Армянской Советской Социалистической Республики является город Ереван.

Г Л А В А XI

Порядок изменения Конституции

СТАТЬЯ 123. Изменение Конституции Армянской ССР производится лишь по решению Верховного Совета Армянской ССР, принятому большинством не менее двух третей голосов.

Президиум
Чрезвычайного IX Съезда
Советов Армянской ССР

BYTYN ÖLKƏLƏRİN PROLETARLARƏ, BİRLƏŞİN!

ERMƏNİSTAN
SOVET SOSIALİST
RESPUBLİKASYN
QONSTITUSİJASƏ

(ƏSAS QANUNU)

ERMƏNPARTNƏŞR ◊ JEREVAN

**ERMƏNİSTAN SOVET SOSIALİST RESPUBLİKASİ
QONSTITUSİJASİNİN (ƏSAS QANUNUNUN)
TƏSDİQ EDİLMƏSİ HAQQINDA**

**ERMƏNİSTAN SOVET SOSIALİST RESPUBLİKASİ
FƏVQƏL'ADƏ IX SOVETLƏR QURULTAJİNİN
QƏRARI**

Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası
Fəvqəladə IX Sovetlər Qurultayı qərara alır:
Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının
Qonstitusiyası (əsas qanunu) qurultayın Redak-
sija Qomissiyası tərəfindən təqdim edilən
redaksiyada təsdiq edilsin.

QURULTAJİN PREZIDIUMU

Jerevan.
23 mart 1937-nçi il.

**ERMƏNISTAN SOVET SOSIALIST
RESPUBLİKASININ BAŞ SOVETINƏ
SECKİLƏR HAQQINDA**

**ERMƏNISTAN SOVET SOSIALIST RESPUBLİKASİ
FƏVQƏL'ADƏ IX SOVETLƏR QURULTAJININ
QƏRARİ**

**Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası
Fəvqəladə IX Sovetlər Qurultayı qərara alır:**

**Ermənistan SSR-nin yeni Qonstitusiyasına
əsasən Ermənistan SSR Baş Soveti seckiləri
haqqında nizamnamənin tərtib və təsdiq edil-
məsi, həmçinin secki myddətinin təyin edilməsi
Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası Mər-
kəzi İcraiyyə Qomitəsinə tapşırılsın.**

QURULTAJIN PREZIDIUMU

Jerevan.
23 mart 1937-nçi il.

ERMƏNISTAN SOVET SOSIALIST
RESPUBLİKASININ QANUN
VERGİSİ

ERMƏNISTAN SOVET SOSIALIST RESPUBLİKASI
QANUNVERGİSİ

ERMƏNISTAN SOVET SOSIALIST RESPUBLİKASI
QANUNVERGİSİ

QANUNVERGİSİ

1997-1998

ERMƏNISTAN
SOVET SOSIALIST
RESPUBLİKASININ
QONSTITUSİYASI
(ƏSAS QANUNU)

FƏSİL I

İctimai quruluş

MADDƏ 1. Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqası işçi və kəndlilərin sosialist dövlətidir.

MADDƏ 2. Ermənistan SSR-nin siyasi əsasını, mylkədar və qapitalistlər hakimiyyətinin devrilməsi, cərizm və rus imperialist burzuaziyasının milli təzjiqindən erməni xalqının qurtulması, daşnaq milli qontr-revolysiyasının darmadağın edilməsi və proletar diktaturasının əldə edilməsi nəticəsində bəjymış və möhkəmlənmiş əməkçilər deputatlarının Sovetləri təşkil edir.

MADDƏ 3. Ermənistan SSR-nda bytyn hakimiyyət əməkçilər deputatları Sovetlərinin şəfətində şəhər və kənd əməkçilərinindir.

MADDƏ 4. Ermənistan SSR-nin iqtisadi əsasını, qapitalist təşərrüfat sisteminin ləqvy edilməsi, istehsal alət və vasitələrinə xysusi mylkijjətin aradan qaldırılması və insanın insan tərəfindən istismarının joq edilməsi nəticəsində bərqərar olmuş sosialist təşərrüfat sistemi və istehsal alət və vasitələrinə sosialist mylkijjəti təşkil edir.

MADDƏ 5. Ermənistan SSR-nda sosialist mylkijjəti ja dövlət mylkijjəti (ymum-xalq malı) formasında və ja qooperativ-qolxoz mylkijjəti (ajrı-ajrı qolxoz-

ların mylkijəti, kooperativ birləşmələrinin mylkijəti formasındadır.

MADDƏ 6. Topraq, jerin altı, sular, meşələr, zavodlar, fabriqlər, saxtlar, mədənlər, dəmir yol, su və hava transportu, banqlar, rabitə vasitələri, dövlət tərəfindən təşkil olunmuş iri kənd təsərrüfat müəssisələri (sovxozlar, maşın-traqtor stansiyaları və s.), habelə şəhərlərdə və sənaye' mintəqələrində kommunal müəssisələr və əsas mənzil fondu dövlət mylkijətidir, jəni ymum-xalq malıdır.

MADDƏ 7. Qolxozlardakı və kooperativ təşkilatlarındakı ictimai müəssisələr və onların çalı və çansız inventarı, qolxoz və kooperativ təşkilatlarının istehsal etdikləri produqsiya, habelə onların ictimai tikintiləri qolxozların və kooperativ təşkilatlarının ictimai sosialist mylkijətinə təşkil edir.

Hər bir qolxozcu həjətinin ictimai qolxoz təsərrüfatının əsas gəlirindən başqa, kənd təsərrüfat arteli ustavına görə, şəxsi istifadəsində kiçik həjətanı topraq və həjətanı topraqda şəxsi mylkijətinə jərdəmə və həjətanı topraqda şəxsi mylkijətinə jərdəmə təsərrüfatı, jəşəyş evi, məhsul verən heyvanı, ev quşu və xırda kənd təsərrüfat inventarı varıdır.

MADDƏ 8. Qolxozların əlində olan topraq pulsuz və vədəsiz, jəni əbədi olaraq, istifadə ycu onlara təhkim olunur.

MADDƏ 9. Ermənistan SSR-nda hakim təsərrüfat forması olan sosialist sistemli təsərrüfat forması jəməşə olaraq, təkbaşına kəndlilərin və qustarların şəxsi əməjə əsaslanan və özgə əməjinin istismarına jol verməjən xırda xysusi təsərrüfatı olmasına qanın tərəfindən imkan verilir.

MADDƏ 10. Vətəndaşların öz əmək gəlirlərinə və qənaətlərinə, jəşəyş evi və jərdəmə ev təsərrüfatı

ına, ev təsərrüfatı şəjəlinə və avadanlığına, şəxsi istehlak və rahatlıq şəjəlinə olan şəxsi mylkijət hyququ və habelə vətəndaşların şəxsi mylkijətə varislik hyququ qanun tərəfindən qorunur.

MADDƏ 11. Ermənistan SSR-nın təsərrüfat həjəti, ictimai sərvəti artırmaq, əməkçilərin maddi və kultür səvijəsini dənmez surətdə jyksəltmək, sosialist dövlətinin istiqlalijətinə məhkəmləndirmək və onun mydafəə qabilijətinə qyvvtəndirmək interesinə olaraq, dövlət xalq təsərrüfat planı ilə təjən edilir və jənəldilir.

MADDƏ 12. Ermənistan SSR-nda əmək: «kim işləməzsə o jəməz» prinsipi yzrə, əmək qabilijəti olan hər bir vətəndaşın vəzifəsi və şərəf işidir.

Ermənistan SSR-nda sosializmin: «hər kəsden qabilijətinə görə, hər kəsə əməjinə görə» prinsipi həjəta kecirilir.

FƏSİL II

Devlet quruluşu

MADDƏ 13. İqtisadi və siyasi cəhətdən, habelə mydafəə cəhətindən qarşılıqlı jərdəmə həjəta kecir-mək məqsədilə Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqası konylly olaraq bərabər hyquqlu Sovet Sosialist Respublikaları ilə: Rusiya SFSR, Uqrajna SSR, Belorusiya SSR, Azərbaycan SSR, Gyrçystan SSR, Tyrk-mənistan SSR, Özbəjistan SSR, Taçikistan SSR, Qaxaxstan SSR, Qırqızstan SSR ilə ittifaq dövləti olan Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqında birləşmişdi.

Buna görə, Ermənistan SSR, SSRİ Qonstitusiyasının 14-ncy maddəsi ilə myəjjən olunmuş hyququn SSRİ-nin ali hakimijət orqanları və dövlət idarəsi

orqanlar sifətində SSR Ittifaqına aid olmasının təmin edir.

SSRI Qonstitusiyasının 14-cü maddəsi hüduu xaricində, Ermənistan SSR öz suveren hüququnu tamamilə myhafəzə edərək dövlət hakimijətini müstəqil surətdə həyata keçirir.

MADDƏ 14. Ermənistan SSR, Sovet Sosialist Respublikaları Ittifaqından azad surətdə cəqmaq hüququnu saqlayır.

MADDƏ 15. Ermənistan SSR-nın territoriası, Ermənistan SSR-nın razılyqı olmadan dəjişdirilə bilməz.

MADDƏ 16. Sovet Sosialist Respublikaları Ittifaqının qanunları Ermənistan SSR territoriasında məcburidir.

MADDƏ 17. Ermənistan SSR-nın hər bir vətəndaşı SSRİ-nin vətəndaşıdır.

Bytyn başqa müttəfiq respublikaların vətəndaşları Ermənistan SSR territoriasında Ermənistan SSR vətəndaşlarının bytyn hüquqları ilə istifadə edirlər.

MADDƏ 18. Ermənistan SSR öz ali hakimijət orqanları və dövlət idarə orqanları sifətində aşağıdakı işləri idarə edir:

a) Ermənistan SSR Qonstitusiyasını qərarlaşdırmaq və onun icrasını qontrol etmək;

b) Ermənistan SSR-nın administrativ-territorial bölgəsi;

c) Ermənistan SSR-nda yeni rayonlar təşkil edilməsi təklifini SSRI Baş Sovetinin təsdiqinə təqdim etmək;

c) Ermənistan SSR-nın qanunlarını nəşr etmək;

d) Dövlət nizam-qajdasını və vətəndaşların hüququnu qorumaq;

e) Ermənistan SSR-nın xalq təşərrifat planını təsdiq etmək;

ə) Ermənistan SSR dövlət bydcəsini təsdiq etmək;

f) SSRI qanunlarına müvafiq olaraq dövlət və yerli vergiləri, cəqmalar və vergi olmayan gəlirləri qərarlaşdırmaq;

g) Ermənistan SSR rayonları və şəhərləri yerli bydcələrinin həyata keçirilməsinə rəhbərlik etmək;

q) səcortə və əmanət işlərinə rəhbərlik etmək;

h) Respubliqaya tabe' banqları, sənaye', kənd təşərrifat və ticarət müəssəsə və təşkilatlarını idarə etmək, həmçinin yerli sənaye'ə rəhbərlik etmək;

i) Ittifaqa tabe' müəssəsələrin vəziyyətini və idarə edilmələrini qontrol və onlara nəzarət etmək;

j) topraqdan, yer altından, meşələrdən və sular-dan istifadə qajdasını qərarlaşdırmaq;

k) mənzil və qommunal təşərrifatına, mənzil inşaatına, şəhərlərin və sair məskun yerlərin abadlaşdırılmasına rəhbərlik etmək;

l) yol inşaatı, yerli transporta və rabitəyə rəhbərlik etmək;

m) əmək haqqında qanunvericilik;

n) səhiyyə işlərinə rəhbərlik etmək;

o) içimai təminat işlərinə rəhbərlik etmək;

ə) ibtidai, orta və ali təhsil işlərinə rəhbərlik etmək;

p) Ermənistan SSR-nın qultur-maarif və elni təşkilat və müəssəsələrinə rəhbərlik etmək və respubliqa əhəmiyyətli qultur - maarif və elmi təşkilat və müəssəsələrini idarə etmək;

q) bədən tərbiyəsi və sport işlərinə rəhbərlik etmək və onların təşkil etmək;

r) Ermənistan SSR məhkəmə orqanların təşkil etmək;

s) Ermənistan SSR vətəndaşlıq hüququnu vermək;

t) Ermənistan SSR məhkəmə orqanları tərəfindən məhkum edilmiş vətəndaşları amnistiya etmək və bacqlamaq.

MADDƏ 19. Ermənistan SSR: Abaran, Allahverdi, Amasija, Artik, Axta, Basarkeçər, Diliçan, Əştərək, Əzizbəyov, Hoqtemberjan, İçevan, Kirovaqan, Leninqan, Martuni, Meqri, Miqojan, Norbajazet, Qəmərli, Qafan, Qotajq, Qoris, Sisjan, Stepanavan, Şəmşəddin, Talin, Vaqarşabad. Vədi rayonlarından və rayonların tərkibinə daxil olmayan Jerevan şəhərindən ibarətdir.

FƏSİL III

Ermənistan Sovet Sosialist Respublikası dövlət hakimiyyətinin ali orqanları

MADDƏ 20. Ermənistan SSR dövlət hakimiyyətinin ali orqanı Ermənistan SSR-nin Baş Sovetidir.

MADDƏ 21. Ermənistan SSR-nin Baş Soveti Respublikanın vətəndaşları tərəfindən seçki orqanları yzrə 5 min əhəlidən bir deputat norması ilə 4 il müddətinə seçilir.

MADDƏ 22. Ermənistan SSR Baş Soveti Ermənistan SSR Qonstitusiyasının 13 və 18-çi maddələrinə görə Ermənistan SSR-na verilmiş olan bytyn hüququ həyata keçirir, nə qədər ki, bu hüquq Qonstitusijaya görə Ermənistan SSR-nin Baş Sovetinə hesabat verən

orqanların :Ermənistan SSR Baş Sovet Prezidiumunun, Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinin və Ermənistan SSR Xalq Qomissarlıqlarının qompetensiyalarına daxil deyildir.

MADDƏ 23. Ermənistan SSR-nin Baş Soveti, Ermənistan SSR-nin jeganə qanunverici orqanıdır.

MADDƏ 24. Qanun, Ermənistan SSR Baş Sovetinin sadə səs coqluqu ilə qəbul edildikdə, təsdiq olunmuş sayılır.

MADDƏ 25. Ermənistan SSR Baş Sovetinin qəbul etdiyi qanunlar Ermənistan SSR Baş Soveti Prezidiumunun sədr və katibinin imzaları ilə e'lan edilir.

MADDƏ 26. Ermənistan SSR Baş Soveti Ermənistan SSR Baş Sovetinin sədrini və onun iki myaviniini secir.

MADDƏ 27. Ermənistan SSR Baş Sovetinin sədri, Baş Sovetin iclaslarına rəhbərlik edir və onun daxili qajdalarını idarə edir.

MADDƏ 28. Ermənistan SSR Baş Soveti: Ermənistan SSR Baş Soveti Prezidiumu sədrindən, iki sədr myaviniindən, Prezidium katibindən və Prezidiumun 9 yzvyndən ibarət Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumunu secir.

MADDƏ 29. Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu bytyn öz fə'alijjəti haqqında Ermənistan SSR Baş Sovetinə hesabat verir.

MADDƏ 30. Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu:

a) Ermənistan SSR Baş Sovetinin sessijalarını, çağırır;

b) Ermənistan SSR-nin qanunlarını təfsir edir, fərmanlar verir;

ç) bytyn xalqın rə'jini soruşur (referendum keçirir);

c) Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinin qərar və binagyzarlıqlar qanuna myvafiq olmadıqda bunlar ləqəv edir;

d) Ermənistan SSR Baş Sovetinin sessijalar arasında devrdə Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Soveti sədrinin təqdimi ilə Ermənistan SSR-nın ayrı-ayrı xalq qomissarların vəzifəsindən azad edir və tə'jin edir və təsdiq ucun sonradan Ermənistan SSR Baş Sovetinə təqdim edir;

e) fəxri qramota ilə təltif edir və Ermənistan SSR-nın fəxri adlarını verir;

ə) Ermənistan SSR-nın vətəndaşlıq hüququnu verir;

f) Ermənistan SSR məhkəmə orqanlarının məhkum etdiyi vətəndaşları bağışlamaq hüququnu həyata keçirir.

MADDƏ 31. Ermənistan SSR Baş Sovetinin sessijalar, Baş Sovetin Prezidiumu tərəfindən ildə iki dəfə çağırılır.

Nəvbədən xaric sessijalar, Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu tərəfindən öz mylahəzəsinə görə və yaxud Ermənistan SSR Baş Soveti deputatlarının ucdə bir hissəsinin tələbinə görə çağırılır.

MADDƏ 32. Ermənistan SSR Baş Soveti, Ermənistan SSR Baş Soveti deputatlarının vəkalətini joqlayan mandat qomissiası seçir.

Mandat qomissiasının təqdimi yzrə Ermənistan SSR Baş Soveti ayrı-ayrı deputatların vəkalətini ja qəbul etməji ja da seçilməsini fəsx etməji qərara alır.

MADDƏ 33. Ermənistan SSR Baş Soveti, lazım gərdykdə, hər bir məsələ yzrə istintaq və təftiş qomissijalar tə'jin edir.

Bytyn idarələr və vəzifəli şəxslər bu qomissijaların tələblərini jerinə jetirməyə və onlara lazımy material və doqumentlər təqdim etməyə məcburdurlar.

MADDƏ 34. Ermənistan SSR Baş Sovetinin deputat, Ermənistan SSR Baş Sovetinin razılyq olmadan, Ermənistan SSR Baş Soveti sessijalar arasında devrdə isə, Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumunun razılyq olmadan məhkəmə məsulijətinə çəlb və ja həbs edilə bilməz.

MADDƏ 35. Ermənistan SSR Baş Sovetinin vəkaləti qurtardıqda, Ermənistan SSR Baş Sovetinin prezidiumu, Ermənistan SSR Baş Sovetinin vəkaləti qurtardıqgyndən etibarən iki ajdan geç olmajaraq jeni seçkilər tə'jin edir.

MADDƏ 36. Ermənistan SSR Baş Sovetinin vəkaləti qurtardıqda Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu, Ermənistan SSR-nın jeni seçilmiş Baş Soveti tərəfindən Ermənistan SSR Baş Sovetinin jeni Prezidiumu təşkil edilənədək öz vəkalətini saqlayır.

MADDƏ 37. Ermənistan SSR-nın jeni seçilmiş Baş Soveti, Ermənistan SSR keçmiş çağırış Baş Soveti Prezidiumu tərəfindən, seçkilərdən sonra bir ajdan geç olmajaraq çağırılır.

MADDƏ 38. Ermənistan SSR Baş Soveti, Ermənistan SSR Hykumətinə - Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetini təşkil edir.

MADDƏ 39. Ermənistan SSR-nın qanunlar, habelə Ermənistan SSR Baş Soveti Prezidiumunun fərmanlar və izahlar, Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinin qərar və binagyzarlıqlar erməni, rus və azərbaycan dillərində e'lan olunur.

Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının dövlət idarəsi orqanları

MADDƏ 40. Ermənistan SSR-nin dövlət hakimiyyətinin ali icraiyyə və binaqzarlıq orqanı Ermənistan SSR-nin Xalq Qomissarları Sovetidir.

MADDƏ 41. Ermənistan SSR-nin Xalq Qomissarları Soveti Ermənistan SSR Baş Soveti qarşısında məs'uldur və ona hesabat verir, Ermənistan SSR Baş Sovetinin sessiyaları arasında isə Ermənistan SSR Baş Sovetinin Prezidiumu qarşısında məs'uldur və ona hesabat verir.

MADDƏ 42. Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti, SSRİ-nin və Ermənistan SSR-nin qanunlarına, SSRİ Xalq Qomissarları Sovetinin qərar və binaqzarlıqlarına əsasən və onların icrasını üçün qərar və binaqzarlıqlar verir və onların icrasını joqlayır.

MADDƏ 43. Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Sovetinin qərar və binaqzarlıqlarının icrasını Ermənistan SSR-nin bütün territoriyasında məcburidir.

MADDƏ 44. Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti:

a) Ermənistan SSR Xalq Qomissarlıqlarının və özünə tabe olan başqa təşərrüfat və qultur müəssisələrinin işlərini birləşdirir və jənəldir;

ümum ittifaq Xalq qomissarlıqları müvəkillələrinin işlərini birləşdirir və joqlayır;

b) xalq təşərrüfat planının həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görür;

ç) Ermənistan SSR dövlət və jerli bydcəsinin həyata keçirilməsi üçün tədbirlər görür;

c) ictimai nizam-qajdan təmin etmək, dövlətin intereslərini müdafiə etmək və vətəndaşların hüququnu qorumaq üçün tədbirlər görür;

d) rayon və şəhər əməkçilər deputatları Sovetləri icraiyyə qomitələrinin işlərinə rəhbərlik edir və bu işləri joqlayır;

e) lazımd olduqda Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti yanında təşərrüfat və qultur quruluş işləri üçün xüsusi qomitə və baş idarələr təşkil edir.

MADDƏ 45. Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti, əməkçilər deputatlarının şəhər və rayon Sovetlərinin qərar və binaqzarlıqlarını dəjandırmaq, əməkçilər deputatlarının şəhər və rayon Sovetləri icraiyyə qomitələrinin qərarlarını və binaqzarlıqlarını ləqvv etmək hüququna malikdir.

Xalq Qomissarları Soveti Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarının əmir və instruqsijalarını ləqvv etmək hüququna malikdir.

MADDƏ 46. Ermənistan SSR Baş Soveti deputatından sorğu alan Ermənistan SSR hykuməti və ya Ermənistan SSR Xalq Qomissarı, üç gündən geç otmajaraq Ermənistan SSR Baş Sovetində dilçavabı və ya jazı ilə cavab verməyə məcburdur.

MADDƏ 47. Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Soveti Ermənistan SSR Baş Soveti tərəfindən bu həjətdə təşkil edilir:

Ermənistan SSR Xalq Qomissarları Soveti sədri;
Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Soveti sədr müavinləri;

Ermənistan SSR Dövlət Plan Qomissiyası sədri,
Ermənistan SSR-nin:

Xalq Jejinti Sənaje'i Qomissarъ;

Xalq Jyngyl Sənaje' Qomissarъ;

Xalq Meşə Sənaje'i Qomissarъ;

Xalq Topraq Qomissarъ;

Xalq 'Malijə Qomissarъ;

Xalq Daxili Tiçarət Qomissarъ;

Xalq Daxili İşlər Qomissarъ;

Xalq Ədliyyə Qomissarъ;

Xalq Səhiyyə Qomissarъ;

Xalq Maarif Qomissarъ;

Xalq Jerli Sənaje' Qomissarъ;

Xalq Qommunal Təsərrüfat Qomissarъ;

Xalq İctimai Təminat Qomissarъ;

SSRI Tədaryk Qomitəsi myvəkkili;

İncəsənət işləri idarəsi nacalniqi;

Ymum İttifaq Xalq Qomissarlıqlarъ myvəkilləri.

MADDƏ 48. Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarъ, Ermənistan SSR-nın qompetensiyasına daxil olan dövlət işlərinə rəhbərlik edirlər.

MADDƏ 49. Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarъ, SSRI-nın və Ermənistan SSR-nın qanunlarına, SSRI Xalq Qomissarlar Sovetinin və Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinin qərar və bənağyzarlıqlarına, SSRI-nın ittifaq-respubliqa Xalq Qomissarlıqlarının əmr və instruqsijalarına əsasən və bunların icrasına uyğun müvafiq Xalq Qomissarlıqlarının qompetensijalarъ daxilində əmr və instruqsijalar verir və onların icrasına joqlayırlar.

MADDƏ 50. Ermənistan SSR Xalq Qomissarlıqlarъ ja ittifaq - respubliqa Xalq Qomissarlıqlarından və ja respubliqa Xalq Qomissarlıqlarından ibarətdirlər.

MADDƏ 51. Ermənistan SSR-nın ittifaq-respubliqa Xalq Qomissarlıqlarъ - həm Ermənistan SSR

Xalq Qomissarlar Sovetinə və həm də SSRI-nın müvafiq ittifaq-respubliqa Xalq Qomissarlıqlarına tabe olaraq Ermənistan SSR dövlət idarəsinin onlara tapşırılmış sahələrinə rəhbərlik edirlər.

MADDƏ 52. Ermənistan SSR-nın respubliqa Xalq Qomissarlıqlarъ Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Sovetinə bilavasitə tabe olaraq, dövlət idarəsinin onlara tapşırılmış sahələrinə rəhbərlik edirlər.

MADDƏ 53. Ermənistan SSR-nın ittifaq-respubliqa Xalq Qomissarlıqlarъ bunlardır:

Ermənistan SSR-nın:

Xalq Jejinti Sənaje'i Qomissarlıqъ;

Xalq Jyngyl Sənaje' Qomissarlıqъ;

Xalq Meşə Sənaje'i Qomissarlıqъ;

Xalq Topraq Qomissarlıqъ;

Xalq Malijə Qomissarlıqъ;

Xalq Daxili Tiçarət Qomissarlıqъ;

Xalq Daxili İşlər Qomissarlıqъ;

Xalq Ədliyyə Qomissarlıqъ;

Xalq Səhiyyə Qomissarlıqъ.

MADDƏ 54. Ermənistan SSR-nın respubliqa Xalq Qomissarlıqlarъ bunlardır:

Ermənistan SSR-nın:

Xalq Maarif Qomissarlıqъ;

Xalq Jerli Sənaje' Qomissarlıqъ;

Xalq Qommunal Təsərrüfat Qomissarlıqъ;

Xalq İctimai Təminat Qomissarlıqъ.

FƏSİL V

Devlät hakimijjätinin jerli orqanlar

MADDƏ 55. Rajonlarda, şəhərlərdə, posjolqalarda və kəndlərdə devlät hakimijjät orqanlar, əməkçilər deputatlar Sovetləridir.

MADDƏ 56. Rajon, şəhər, böyük şəhərlərdə rajon, posjolqa və kənd əməkçilər deputatlar Sovetləri myvafiq rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa və kənd əməkçiləri tərəfindən 2 il myddətinə secilir.

MADDƏ 57. Əməkçilər deputatlar Sovetləri (rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa, kənd) öz territorijalarında qultur-sijasi və təsərrüfat quruluşuna rəhbərlik edirlər, jerli bydcəni qərarlaşdırırlar, özlərinə tabe olan idarə orqanlarının fəalijjätinə rəhbərlik edirlər, devlät nizam-qajdasının qorunmasını təmin edirlər, ölkənin mydafəə qabilijjätinin qyvvetlənməsinə yardım edirlər, qanunlara riayət edilməsini və vətəndaşlar hyququnun qorunmasını təmin edirlər.

MADDƏ 58. Əməkçilər deputatlar Sovetləri, SSRI və Ermənistan SSR qanunlarının onlara verdij hyquq daxilində qərar qəbul edir və binagyzarlıqlar verirlər.

MADDƏ 59. Rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa və kənd əməkçilər deputatlar Sovetlərinin icraiyyə və binagyzarlıq orqanlar həmin Sovetlər tərəfindən secilən sədr, onun myavirləri, katib və yzvlərdən ibarət icraiyyə qomitələridir.

MADDƏ 60. Xırda kənd və posjolqalarda əməkçilər deputatlar Sovetlərinin icraiyyə və binagyzarlıq

orqan, həmin Sovetlər tərəfindən secilən sədrdən, onun myavirindən və katibdən ibarətdir.

MADDƏ 61. Əməkçilər deputatlar Sovetlərinin (rajon, şəhər, şəhər rajonu, posjolqa, kənd) icraiyyə qomitələri myvafiq əməkçilər deputatlar Sovetlərinin və juqarıda duran devlät orqanlarının qərarlarına əsasən, öz territorijalarında qultur-sijasi və təsərrüfat quruluşuna rəhbərlik edirlər.

MADDƏ 62. Rajon əməkçilər deputatlar Sovetlərinin sessijalar onları icraiyyə qomitələri tərəfindən ildə 6 dəfədən az olmajaraq çağırılır.

MADDƏ 63. Şəhər, şəhər rajonu, posjolqa və kənd əməkçiləri deputatlar Sovetlərinin sessijalar (plenumları) ajda bir dəfədən az olmajaraq çağırılır.

MADDƏ 64. Rajon, şəhər və şəhər rajonu əməkçilər deputatlar Sovetləri öz sessijalar zamanında, sessija iclaslarının aparmaq üçün sədr və katib seçirlər.

MADDƏ 65. Kənd Soveti sədri kənd Sovetini çağırır və onun iclasını aparır.

MADDƏ 66. Əməkçilər deputatlar Sovetlərinin icraiyyə orqanlar həm onları seçmiş olan əməkçilər deputatlar Sovetinə həm də juqarıda duran əməkçilər deputatlar Sovetinin icraiyyə orqanlarına bilavasitə hesabat verirlər.

MADDƏ 67. Juqarıda duran əməkçilər deputatlar Sovetlərinin icraiyyə qomitələri, aşağıda duran icraiyyə qomitələrinin qərar və binagyzarlıqlarını təqvim etmək və aşağıda duran əməkçilər deputatlar Sovetlərinin qərar və binagyzarlıqlarını dəyərləndirmək hyququna malikdirlər.

MADDƏ 68. Juqarıda duran əməkçilər deputatlar Sovetləri aşağıda duran əməkçilər deputatlar

qurtardıqda, onların icraiyyə və binagızarlıq orqanları, yeni secilmiş Sovetlər tərəfindən yeni icraiyyə və binagızarlıq orqanları təşkil edilənədək öz vəkalətlərini saqlayırlar.

FƏSİL VI

Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının bydçəsi

MADDƏ 77. Ermənistan SSR-nin dövlət bydçəsi Ermənistan SSR Xalq Qomissarlar Soveti tərəfindən tərtib olunur və təsdiq üçün onun tərəfindən Ermənistan SSR Baş Sovetinə təqdim olunur. Ermənistan SSR Baş Soveti tərəfindən təsdiq olunmuş Ermənistan SSR dövlət bydçəsi ymuma elan olunur.

MADDƏ 78. Ermənistan SSR Baş Soveti bydçə qomissiyasını seçir, həmin bydçə qomissiyası Ermənistan SSR-nin dövlət bydçəsi üzrə öz mylahəzələri haqqında Baş Sovetə məruzə edir.

MADDƏ 79. Ermənistan SSR dövlət bydçəsinin icrası haqqındakı hesabat Ermənistan SSR Baş Soveti tərəfindən təsdiq edilir və ymuma elan olunur.

MADDƏ 80. Rajon, şəhər, şəhər rayonu və kənd Sovetlərinin bydçələrinə yerli təsərrüfat gəlirləri, onların territoriyasındakı dövlət gəlirlərindən ayrılmaları və habelə SSRI və Ermənistan SSR-nin qanunları ilə qərarlaşdırılan ölcülərdə yerli vergi və bəqmalar verildatı daxil edilir.

FƏSİL VII

Məhkəmə və proqurorluq

MADDƏ 81. Ermənistan SSR-nda ədalət myhakəməsi Ermənistan SSR Baş Məhkəməsi, SSRI Baş Sovetinin qərarı ilə yaradılan SSRI-nin xysusi məhkəmələri və xalq məhkəmələri tərəfindən həyata keçirilir.

MADDƏ 82. Bytyn məhkəmələrdə işlərə, qanunda xysusi olaraq göstərilən hallardan başqa, xalq içlasçılarının iştirakı ilə baqılır.

MADDƏ 83. Ermənistan SSR-nin Baş Məhkəməsi Ermənistan SSR-nin ali məhkəmə orqanıdır. Ermənistan SSR-nin Baş Məhkəməsinə bytyn məhkəmə orqanları ilə məhkəmə fə'alijjətinə nəzarət etmək tapşırılır.

MADDƏ 84. Ermənistan SSR Baş Məhkəməsi Ermənistan SSR Baş Soveti tərəfindən beş il myddətinə seçilir.

MADDƏ 85. Xalq məhkəmələri rajon vətəndaşları tərəfindən gizli səs verməklə, ymumi, mystəqlim və bərabər secki hyququna əsasən üç il myddətinə seçilir.

MADDƏ 86. Ermənistan SSR-nda myhakəmə içlası erməni dilində aparılır, əhalisinin coqu rus və azərbaycanlı olan rajonlarda isə, myvafiq olaraq rus və azərbaycan dillərində aparılır, bu dilləri bilməyən şəxslər üçün iş materialları ilə tərciməci vasitəsilə tamamlanması olmaq və habelə məhkəmədə anadilində cəqışda bulunmaq hyququ təmin edilir.

MADDƏ 87. Ermənistan SSR-nin bytyn məhkəmələrində, myttəhimə mydafəə hyququ təmin olunur

və qanunda istisna nəzərdə tutulmamışsa, işlərə aslıq bağlınır.

MADDƏ 88. Hakimlər müstəqildir və ancaq qanuna tabe'dirlər.

MADDƏ 89. Ermənistan SSR-nin bytyn Xalq Komissarlıqları və onlara tabe' olan idarələr və ayrı-ayrı vəzifəli şəxslər və habelə vətəndaşlar tərəfindən Ermənistan SSR territoriyasında qanunların dəyri yerinə yetirilməsinə ali nəzarət həm bilavasitə SSRİ Proquroru həm də Ermənistan SSR proquroru vasitəsilə həyata keçirilir.

MADDƏ 90. Ermənistan SSR Proquroru SSRİ Proquroru tərəfindən beş il müddətinə təyin olunur.

MADDƏ 91. Rajon və şəhər proqurorları SSRİ Proqurorunun təsdiqlə Ermənistan SSR Proquroru tərəfindən beş il müddətinə təyin olunur.

MADDƏ 92. Proqurorluq orqanları öz funksiyalarını heç bir yerli orqanlardan asılı olmayaraq həyata keçirir və yalnız SSRİ Proquroruna tabe'dirlər.

FƏSİL VIII

Vətəndaşların əsas hüquqları və vəzifələri

MADDƏ 93. Ermənistan SSR vətəndaşları əmək hüququna, yəni əməklərinin kəməliyinə və kəfiliyinə müvafiq olaraq haqqı verilməklə, qərantilə iş almaq hüququna malikdirlər.

Əmək hüququ xalq təşərrüfatının sosialistçəsinə təşkililə, sovet cəməliyyətinin məhsuldar qyvvələrinin artırılmasında, təşərrüfat bəhrənləri imkanın aradan qaldırılmasında və işsizliyin ləqvi edilməsində təmin olunur.

MADDƏ 94. Ermənistan SSR vətəndaşları istirahət hüququna malikdirlər.

İstirahət hüququ, işlərin bəyik coqluqu yəni iş gynyyn 7 saat qədər azaldılmasında, işlərin və qulluqların əmək haqqı verilərək hər il mə'zuniliyə buraqlılmasında, əməkçilərə xidmət yəni geniş sanatoriyalar, istirahət evləri, qublar şəbəkesi verilməklə təmin olunur.

MADDƏ 95. Ermənistan SSR vətəndaşları qocalıqda və habelə xəstəlikdə və əmək qabiliyyətini itirdikdə maddi təminat hüququna malikdirlər.

Bu hüquq, işçi və qulluqların içtimai səqortasının dövlət hesabına geniş inkişaf etdirilməsində, əməkçilərə pulsuz tibbi yardımla, əməkçilərin istifadəsinə geniş qurortlar şəbəkesi verməklə təmin olunur.

MADDƏ 96. Ermənistan SSR vətəndaşları təhsil hüququna malikdirlər.

Bu hüquq, yəni—məcburi ibtidai təhsillə, ali təhsil də daxil olmaqla təhsilin pulsuz olmasında, ali məktəblərdə tələbələrin bəyik coqluqu yəni dövlət stipendiyaları sistemində, məktəblərdə təhsilin ana dilində olmasında, zavodlarda, sovxozlarda, maşın-traqtor stansiyalarında və qolxozlarda əməkçilərin pulsuz istehsal, texnik və aqronomik təhsilinin təşkililə təmin olunur.

MADDƏ 97. Ermənistan SSR-da bytyn təşərrüfat, dövlət, qultür və içtimai - siyasi yaşayış sahələrində qadınla kişilə bərabər hüquq verilir.

Qadınların bu hüququnun həyata keçirilməsi imkan, əmək, əmək haqqı, istirahət, içtimai səqorta və təhsil yəni qadınla kişilə bərabər hüquq verilməklə, ana və uşaqların intereslərinin dövlət tərəfindən qorunmasında, qadınla hamıla olduqu zaman

maas̄ myhafəzə edilərək mə'zunijət verilməsilə, doqum evlərinin, uşaq jasliləri və baqçalar̄n̄n geniş şəbəkəsilə tə'min edilir.

MADDƏ 98. Bytyn təsərrüfat, dövlət, qultur və içtimai - siyasi yaşayış sahələrində millijət və irqlərin-dən asılı olmağaraq, Ermənistan SSR vətəndaşlar̄n̄n hüquqca bərabərliji sarsılmaz bir qanundur.

İrq və milli mənsubijətlərdən asılı olaraq, vətəndaşlar̄n̄n hüququnun acıq-acıqna və ya dolaj̄ jolla hər-hansı bir surətdə məhdud edilməsi və ya, bil'əks acıq-acıqna və ya dolaj̄ jolla onlara üstün-lyk verilməsi, habelə irq və ya milli müstəsnaıq̄n və ya nifrət və e'tinasızlıq̄n hər hansı bir surətdə təbliq edilməsi qanunla çəzalandırılır.

MADDƏ 99. Vətəndaşlara vıçdan azadlıq̄ tə'min etmək məqsədilə Ermənistan SSR-da din döv-lətdən və məktəb dindən ayrılmalıdır. Bytyn vətən-daşlar dini əjinlər icra etməkdə və din əlejhinə pro-paqanda aparmaqda azadlıqlar.

MADDƏ 100. Əməkçilərin intereslərinə müvafiq olaraq və sosialist quruluşunu möhkəmləndirmək məqsədilə Ermənistan SSR vətəndaşlar̄na:

- a) söz azadlıq̄;
- b) mətbuat azadlıq̄;
- c) jəq̄nçaq və mitinqlər azadlıq̄;
- ç) kycə jerişləri və nymajışlər azadlıq̄ qanunla tə'min edilir.

Vətəndaşlar̄n̄n bu hüququ, əməkçilərə və on-lar̄n təşkilatlar̄na mətbəə, kaq̄z ehtijat̄, içtimai binalar, kycələr, rabitə vasitələri və haman hüququ həyata keçirmək üçün lazım olan başqa maddi şə-rait verilməklə tə'min olunur.

MADDƏ 101. Əməkçilərin intereslərinə müvafiq olaraq və xalq kütlələrinin təşkilatca öz fəalijətini və siyasi aqtiivlijini inkişaf etdirmək məqsədilə Er-mənistan SSR vətəndaşlar̄na içtimai təşkilatlarda: həmkarlar ittifaqlar̄nda, qooperativ birliklərində, gənclər təşkilatlar̄nda, sport və müdafiə təşkilat-lar̄nda, qultur, texnik və elmi cəmiyyətlərdə birləş-mək hüququ tə'min olunur; işçi s̄n̄f̄n̄n və əməkçi-lərin başqa təbəqələrinin s̄ralar̄ndan olan ən aqtiiv şüurlu vətəndaşlar isə, əməkçilərin sosialist quruluşu möhkəmləndirmək və inkişaf etdirmək uğrundaq̄ mübarəzələrində onların qabaqcıl dəstəsi və əmək-cilərin bytyn istər içtimai, istərsə dövlət təşkilatla-r̄n̄n rəhbər jədrosu olan Ymum Ittifaq Qommu-nist (bolşeviklər) Partiyasında birləşirlər.

MADDƏ 102. Ermənistan SSR vətəndaşlar̄na şəxsijətin toqunulmazlıq̄ tə'min edilir. Məhkəmənin qərarı və ya proqurorun sanqsijas̄ olmadan heç kəs həbs edilə bilməz.

MADDƏ 103. Vətəndaşlar̄n̄n mənzilinə toqunul-mazlıq̄ və jəz̄sma sirri qanunla qorunur.

MADDƏ 104. Ermənistan SSR, əməkçilərin in-tereslərini müdafiə etdiklərinə görə, jaxud elmi fəa-liijətlərinə görə, jə inki milli-qurtuluş uğrunda müba-rəzələrinə görə tə'qib olunan əcnəbi vətəndaşlara s̄q̄nma hüququ verir.

MADDƏ 105. Ermənistan SSR-n̄n hər bir vətəndaş̄ Sovet Sosialist Respubliqalar̄ Ittifaq̄n̄n və Ermənistan SSR-n̄n Qonstitusijas̄na riayət et-məyə, qanunlar̄ jerinə jətirməyə, əmək disiplinini gəzətməyə, içtimai vəzifəyə namusla janaşmağa, so-

sialist birgəjaşajş qaidalarına hərmət etməjə məcburdur.

MADDƏ 106. Ermənistan SSR-nın hər bir vətəndaş sovet quruluşunun myqəddəs və toqunulmaz əsas olan, vətənin sərvət və qydrət mənbə'i olan, bytyn əməkçilərin varlı və qultur həyat mənbə'i olan içtimai, sosialist mylkijjətini qorumağa və məhkəmlətməyə məcburdur.

İçtimai, sosialist mylkijjətinə qəsd edən şəxslər, xalqın düşmənidirlər.

MADDƏ 107. Ymumi əskərlik vəzifəsi bir qanundur.

İşçi—Kəndli Qəzyl Ordusunda əskərlik xidməti Ermənistan SSR vətəndaşlarının şərəfli vəzifəsidir.

MADDƏ 108. Vətəni mydafə etmək, Ermənistan SSR-nın hər bir vətəndaşının myqəddəs borcudur. Vətənə xijanət: andə pozmaq, düşmən tərəfinə keçmək, devlətin hərbi qydrətinə zərər vurmaq, şpionluq-ən aqlır bir çinajət olaraq qanunun bytyn şiddətilə cəzalandırılır.

FƏSİL IX

Secki sistemi

MADDƏ 109. Bytyn əməkçilər deputatları Sovetlərinə: Ermənistan SSR Baş Sovetinə, rayon, şəhər, şəhər rayonu, posjolqa və kənd əməkçiləri deputatları Sovetlərinə deputatlar-seckicilər tərəfindən gizli səs verməklə ymumi, bərabər və mystəqim secki hyququ əsasilə secilir.

MADDƏ 110. Deputat seckiləri ymumidir: aqlıdan məhrum olan və məhkəmə tərəfindən məhkum

olunub secki hyququndan məhrum edilmiş şəxslərdən savajı Ermənistan SSR-nın 18 yaşına çatmış bytyn vətəndaşları irq və millijət mənsubijjətindən, dinindən, təhsil dərəcəsiindən, oturaqlıqlıqından, içtimai mənsə'indən, əmlak vəziyyətiindən və keçmiş fəalijjətindən asılı olmayaraq deputat seckilərində iştirak etmək və secilmək hyququna malikdirlər.

MADDƏ 111. Deputat seckiləri bərabərdir: hər bir vətəndaş bir səsə malikdir; bytyn vətəndaşlar seckilərdə bərabər əsaslar yzrə iştirak edirlər.

MADDƏ 112. Qadınlar kişilərlə bir bərabərdə secmək və secilmək hyququna malikdirlər.

MADDƏ 113. Qəzyl Ordu sıralarında olan vətəndaşlar, bytyn vətəndaşlarla bir bərabərdə secmək və secilmək hyququna malikdirlər.

MADDƏ 114. Deputat seckiləri mystəqimdir: kənd və şəhər əməkçilər deputatları Sovetlərindən tutmuş Ermənistan SSR Baş Sovetinə varıncajadək bytyn əməkçilər deputatları Sovetlərinə seckilər vətəndaşlar tərəfindən bilavasitə mystəqim secki jolilə icra edilir.

MADDƏ 115. Deputat seckilərində səs vermə gizlidir.

MADDƏ 116. Ermənistan SSR əməkçilər deputatları Sovetlərinə seckilər secki oqruqları yzrə aşaqıbdakı normalarla icra edilir.

Rajon Sovetinə, rajonun böykylyjynden asılı olaraq, ən azı 300 və ən coqu 1000 nəfər əhalidən bir deputat;

şəhər və şəhərdəki rajon Sovetlərinə şəhərin ja şəhər rajonlarının böykylyjynden asılı olaraq, ən azı 100 və ən coqu 1000 nəfər əhalidən bir deputat;

kənd və posjolqa sovetinə, kənd, posjolqa Sovetinin fəalijət rayonunun bəykylyjyndan aslb olaraq, ən azb 25 və ən coqu 150 nəfər əhalidən bir deputat; hər bir rayon, şəhər, şəhər rayonu, posjolqa və kənd əməkçilər deputatları Sovetləri ycyn secki normalar, həmin maddədə göstərilmiş secki normalar daxilində «Ermənistan SSR əməkçilər deputatları Sovetlərinə secki əsasnaməsi» ilə qərarlaşdırılır.

MADDƏ 117. Seckilərdə qandidatlar secki oqruqlar yzrə göstərilir.

Qandidat göstərmək hyququ, içtimai təşkilatlara və əməkçilər cəmiyyətlərinə: Qommunist partiyasb təşkilatlarına, həmkarlar ittifaqlarına, kooperativlərə, gənclər təşkilatlarına, qultur cəmiyyətlərə tə'min edilir.

MADDƏ 118. Hər bir deputat öz işi haqqında və əməkçilər deputatları Sovetinin işi haqqında seckicilər qarşısında hesabat verməyə məcburdur və seckicilərin coqluğunun qərarilə, qanunla qərarlaşdırılmys qajda yzrə hər bir zaman geri caqbryla bilər.

FƏSİL X

Devlət dil, gerb, flaq və pajtaxt

MADDƏ 119. Ermənistan SSR-nb'n devlèt dili erməniçədir.

Ermənistan SSR-nb'n territorijasbnda jəşajan azlbqda qalan millətlər ycyn həm qultur və həm də devlèt myəssəsələrində onların dilinin inkişaf etdirilməsi və işlədilməsi tə'min olunur.

MADDƏ 120. Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqasb'n devlèt gerbi, bəyky və kicik Ararat şəklinin yst tərəfində şualarla ihatə olunmuş beş buçaqlb ulduz ystyndə oraq və cəkiç, daqbn ətəjində japraqb və salqbmly yzym kolu, saq və solda buqda symbyllərindən ibarətdir. Gerbin ətrafındakb haşijədə erməni dilində «Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqasb» və aşağıda qbrmbzb fon yzərində erməni və rus dillərində: «Bytyn ölkələrin proletarları, birləşin!» jəzylmbsdbr.

MADDƏ 121. Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqasb'n devlèt flaqb, sol buçaqında flaq aqaçb jənbnda, juqarbdə qbzyla oraq və cəkiç və «Հ Ա Ս Հ» hərfləri cəkilmiş qbrmbzb qumaşdan ibarətdir.

Flaqbn eninin uzunluquna nisbəti 1:2-dir.

MADDƏ 122. Ermənistan Sovet Sosialist Respubliqasb'n pajtaxtb Jerevan şəhəridir.

FƏSİL XI

Qonstitusijany də'işdirmək qajdasb

MADDƏ 123. Ermənistan SSR Qonstitusiasb ançaq Ermənistan SSR Baş Sovetinin, Ermənistan SSR Baş Soveti yzvləri səslərinin ycdə iki hissəsindən az olmajan coqluqu ilə qəbul edilmiş qərarilə də'işdirilə bilər.

Ermənistan SSR Fovqol'adə
IX Sovetlər Qurultajb'n
Prezidiumu

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Եջ

Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության Սահմանադրությունը (Հիմնական Որոշմամբ) . . .	1— 40
Конституция (Основной Закон) Армянской Советской Социалистической Республики	41— 76
Ermənistan Sovet Sosialist Respublikasının Qonstitusijası (əsas Qanunu)	77—112

Փրակիտի լիազոր ի—2053, հրատ. 513, պատվեր 78, տիրաժ 3.200, տպագրված է Յերեանում Հայկուհրատի և «Խորհ. Հայաստան»-ի տպարաններում: Կազմվել է Հայկուհրատի տպարանում:

200

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0404897

111 111 111
111 111 111

507

111

2444